

"בנצי התורה המאירה"

שער ב

הכשרת הלבבות

לצוותי מורים, צוותי בחכמ"ה והורים

חזון החמ"ד לאור דמותו של הרב גץ לחדרי מורים ולצוותי בחכמ"ה
שליטה עצמית לאור דמותו של הרב גץ ליועצות, לבמ"ה ולכישורי חיים
"הפתק שבניס" - מה באמת חשוב לנו? לערבי במ"ה בגן הילדים

חזון החמ"ד לאור דמותו של הרב אָץ

פעילויות לחדרי מורים, לצוותי בחמ"ה ולמנהלים

פעילות לחדרי מורים ומנהלים

צוות הכתיבה

אוסו אבן צור (נכדה לבית אָץ), מנהלת בית חינוך גלילי - חמ"ד
נעמי מימון (אָץ), מנהלת בית חינוך "גוונים" - ממלכתי
יעל במברגר, מעצבת מרחבי למידה

מספר השיעורים המומלץ

45 דקות לכל אבן דרך

מבוא ליחידה

הרב מאיר יהודה אָץ זצ"ל מוכר לרבים בתור "רב הכותל". יחד עם זאת, תכונת המנהיגות שלו באה לידי ביטוי עוד קודם להיותו "רב הכותל": בילדותו, בנעוריו בתוניסיה, בצרפת, בעלייתו לארץ ובהתיישבותו בגליל העליון. הרב אָץ היה למוביל ולמנהיג בכל מקום שאליו הגיע. דמותו הייתה למופת בגאווה היהודית-לאומית ובדאגתו לציבור, לחינוך ולבניין הארץ.

יחידה זו פותחת אשנב לאישיות המגוונת ורבת הפעלים של הרב אָץ, הכוללת רוחב השכלה, רגישות ליחיד, אחריות לחינוך ולקהילה, אומץ לב נדיר ושאר רוח. הצוותים המקצועיים ייחשפו לאישיות הייחודית של הרב מאיר יהודה אָץ זצ"ל דרך לימוד משותף. ידוע כי "תלמוד מביא לידי מעשה"¹; לכן אנו מאמינים שהעיסוק ביחידה זו ייתן ללומדים כלים יישומיים, ניהוליים, ארגוניים ופדגוגיים שישימשו אותם בהנחלת ערכים לתלמידים על פי משנתו של הרב אָץ.

את היחידה יכול להנחות המנהל או חבר בצוות החינוכי, לפי שיקול דעת המנהל.

מטרות היחידה

1. הכרת דמותו של הרב אָץ ופועלו למנהלים ולצוותי חינוך.
2. חיבור בין העשייה של הרב אָץ לחזון החמ"ד.
3. מתן כלים ניהוליים ופדגוגיים ליישום עקרונות החמ"ד בארגון.

אביזרים וחומרי עזר

- ▶ כרטיסי מידע ומשימה - מצ"ב בנספחים
- ▶ הספר "רב הכותל" מאת שמחה רז
- ▶ הספר "גיצי תורה" - פירוש לחמישה חומשי תורה מאת הרב מאיר יהודה אָץ
- ▶ הסרט "איש האמונה"
- ▶ צוואת הרב אָץ שנכתבה בהיותו בן 40 בלבד (באתר החמ"ד או בספר רב הכותל, עמ' 475-484)
- ▶ פנקס המידות (בתוך אתר החמ"ד או בספר רב הכותל, עמ' 394)
- ▶ יומני הכותל (בקובץ "מורשת הכותל")
- ▶ מאמר ירושלים, שירי ירושלים (באתר החמ"ד או בספר רב הכותל, עמ' 495)
- ▶ מאמר ארץ ישראל (בתוך הספר "גיצי תורה", עמ' 209)
- ▶ אתר האינטרנט של ישיבת המקובלים "בית אל"
- ▶ אתר האינטרנט של בית הרב אָץ

1 משנה תורה לרמב"ם, הלכות תלמוד תורה, ג', ג.

מבנה היחידה

אנשי הצוות יעיין בכרטיסי מידע העוסקים באבני הדרך של החמ"ד לאור דמותו של הרב מאיר יהודה גץ זצ"ל וימלאו משימות על פי ההנחיות שבכרטיסים.

מבנה הכרטיס:

1. רקע תאורטי קצר על אבן הדרך
2. סיפורים ודוגמאות ליישום העקרונות מחייו של הרב גץ (הסיפורים לקוחים מן התקופה שבה שימש מחנך ומנהל בבית הספר "בניהו" בגליל העליון)
3. משימה ונקודות לדיון בחדר המורים / בקבוצת המנהלים:
 - ▶ האם תופעה דומה מתרחשת אצלנו בבית הספר? היכן?
 - ▶ מהן נקודות החוזק והנקודות לחיזוק שלנו?
 - ▶ כיצד נלמד מהרב גץ יישום אבן דרך זו?

מהלך המפגש

הצעה 1: לימוד בקבוצות בשיטת ג'יקסו?

שלב א - המשתתפים מתחלקים לקבוצות. כל קבוצה דנה באבן דרך אחרת ומתייחסת לשאלות.

שלב ב - המשתתפים מתחלקים מחדש לקבוצות כך שבכל קבוצה יהיה נציג מאחת מאבני הדרך. כל נציג משתף את נציגי הקבוצות האחרות בתובנות של קבוצתו.

2 שיטת ג'יקסו (JIGSAW) - שיטה ללמידת עמיתים אשר בה כל משתתף לומד תחום תוכן מוגדר, ואותו הוא מקנה לאחר מכן לעמיתיו.

חלוקה לקבוצות לפי הנושאים

קבוצה א: טיפוח זהות ציונית-דתית

קבוצה ב: קידום אקלים חינוכי מיטבי - חלק א: ייסוד תקנון; חלק ב: הכלה, יחסי קרבה ואכפתיות + "והעמידו תלמידים הרבה, לכל אדם ישנה"

קבוצה ג: "ללמוד וללמד - קידום למידה משמעותית ומצוינות"

קבוצה ד: "חמ"ד וקהילה"

קבוצה ה: צוות בחכמ"ה - מנהיגות ו"שלוש בית"

הצעה 2: סדרת מפגשים שבכל אחד מהם דנים באבן דרך אחרת

במפגש המשתתפים מתחלקים לקבוצות וכל קבוצה דנה בנקודות החוזק והחולשה של אבן הדרך שבמרכז המפגש.

פתיחה

חזון החמ"ד מדגיש את החשיבות של חינוך לאהבת התורה, העם והארץ; להכרה בערכה הרוחני, הלאומי וההיסטורי של מדינת ישראל; לאחריות על עתיד המדינה ולנכונות לפעול למענה.

ערכים אלו באו לידי ביטוי בבהירות בדמותו ובהתנהגותו של הרב גץ - דמות החמ"ד לשנה זו.

הדרך שבה פעל הרב גץ ליצירת זהות ולהנחלת ערכים היא באמצעות דוגמה אישית, זיהוי הצרכים ומתן מענה על ידי חיבור לצרכים אלו.

הרב גץ עלה במדרגות התורה באופן הדרגתי, החל מגיל 5. הצמיחה הרוחנית שלו הובילה אותו לפיתוח שיטה ללימוד תורת הסוד; כניסה לפרד"ס שלב אחרי שלב, תוך דגש על לימוד התורה מהשלב היסודי ביותר, דרך עבודה עצמית ותיקון המידות. העיסוק בתורת הסוד מתבסס על לימוד תורה מעמיק המלווה במעשים ובתיקון המידות. בשני מישורים אלו הקפיד הרב גץ להתפתח שלב אחר שלב.

מתוך השקפתו האמונית נבעה גם זהותו הציונית. הרב התגייס לצה"ל כאב לארבעה ילדים, למרות שיכול היה לקבל "פטור". הרב סבר כי "ספרא וסייפא" הם דרך חיים, וכי כל יהודי חייב להתגייס לצבא. דבקותו בעיקרון זה נשמרה גם כאשר בנו המאורס, אבנר הי"ד, גויס למלחמת ששת הימים. הרב גץ למד עמו את הלכות מלחמה של הרמב"ם כדי לחדד לו את תחושת השליחות וההבנה שמדובר במלחמת מצווה. כמה ימים אחר כך, עם קבלת הבשורה על נפילת בנו, אמר הרב: "אוי לי שכך קרה לי, ואשריי שזכיתי" - משפט המבטא את הכאב הפרטי על האובדן הגדול מול השמחה בהישג הלאומי של שחרור ירושלים בירת ישראל.

משימה

1. קראו את הסיפורים שלהלן וערכו דיון:
 - א. מה למדתם על דמותו של הרב גץ?
 - ב. האם הרב גץ היה ציוני-דתי? הוכיחו על פי הקטע שקראתם.
 - ג. מהן התמות המרכזיות שניתן לזקק מסיפור זה?
2. דונו בדרכים מעשיות להטמעת חינוך ציוני-דתי במעגלים השונים:
 - א. בפרט
 - ב. בארגון
 - ג. בקהילה

1. במעלליו יתנכר נער (עמ' 15-16)

בנערותו, ראה את אחד מחבריו מסתובב ברחובות ואינו לומד. סקרן הדבר את הרב ושאלו לפשר הדבר [...] נאנח הנער, ניסה להתחמק, אך הרב לא הרפה והבטיח לעזור לו. מאחר שמאיר יהודה היה ידוע כבחור נמרץ האומר ועושה ואינו מכזיב, בייחוד בענייני לאום וגאווה יהודית, החליט הנער לגלות לרב את שהעיק עליו:

"שמע נא ידידי גן, בדרך-כלל אין לי בעיות ואני מסתדר עם כולם, למעט המורה בכיתה, צרפתי נוצרי אנטישמי, שאיני יכול לסבלו יותר. ניסיתי להתעלם ממנו ולעבור לסדר היום, אך הוא מציק לי בכוונה!". "מה הוא עושה לך?" השתאה הרב. "בכל פעם שאני מצביע, הוא קורא 'סל זויף' (יהודי מלוכלך), ואני, כיצד אוכל ללמוד כשזו התייחסותו אליי?! נלאיתי נשוא! החלטתי להסתלק ולא להופיע יותר בבית הספר".

שמע זאת הרב, התמלא חמה ואמר לחברו: "ראה נא, מה עשית? הסתלקת מבית הספר, ולמי זה מפריע? לך ולהוריק! ואילו למורה הארוך גרמת נחת רוח". "אם כך, מה אוכל לעשות?" שאל החבר.

"שמע בקולי, ואייעצך עצה: חזור מחד לבית הספר. ודאי ייווצר קשר שיחה בינך לבין המורה. ברגע שיתקרב אליך ויפתח את פיו במילה 'סל' (מלוכלך) תפוס את קסת הדין, השלך אותה ישר על פניו וצא מהכיתה החוצה".

הנער היה המום מההצעה, הרי קרוב לוודאי שיסלקוהו מבית הספר לצמימות. המשיך הרב בדבריו: "קודם כול אני רוצה שתעניש את המורה הזה, שבפוגעו בך - פגע בכל היהודים! אני אמתין לך מחוץ לכיתה ונראה כיצד נתגבר על העניין".

קיבל הנער את עצת חברו. למחרת היום הופיע בבית הספר והמורה פנה אליו בתואר "סל". תגובת הנער לא איחרה לבוא, הקסת הושלכה על המורה והדיו ניתז עליו. המורה היה המום, והנער רץ החוצה הישר לזרועות חברו "גן".

מאיר יהודה תפס ביד חברו ושניהם החלו לרוץ לבניין ה"כומיתי" - מועצת היהודים - שבה היה משרדו של עורך-דין הקהילה היהודית.

נכנסו לעו"ד ומאיר יהודה נאנח. עורך הדין שהכירו וחיבבו, חיבקו ושאל: "מה זה ועל מה זה?" סיפר החבר את כל מה שקרה לו בבית הספר, אך על הקסת חשש לספר. השלים מאיר יהודה את הסיפור וגילה שיוזמה זו שלו הייתה, כי אי-אפשר יותר להבליג ענה שמשפילים אותם.

עורך הדין החזיק בשני הנערים והסיעם ברכבו הישר למשרד ה"ריזידנס" - נציג צרפת בתוניס. התלונן עורך הדין וביקש תיקון מידי של המעוות. נציג צרפת פנה מיד למנהל בית הספר ודרש את סילוקו המידי של המורה ללא פיצויים, "למען יראו ויראו".

התלמיד חזר בו ביום לבית הספר, ומאיר יהודה התגלה פעם נוספת לעיני כולם בפיקחותו ובקנאותו לעמו וליהדותו, בידועו להשיב מלחמה שעה.

2. פעילות ציונית (עמ' 28-29)

בכל שיחה ומפגש בעיירה "סוק-אל-ארבע" דיבר הרב בשבח ארץ ישראל ובחשיבות העלייה אליה, ואף עלה בידו לשכנע רבים לעלות לארץ. אותם ימים היו ימי הקמת המדינה, מתח רב שרר באזור, הערבים החלו להתנכל ליהודים [...] הרב ניסה בכל כוחו לשכנע את בני הקהילה שמצב זה אינו זמני וחולף [...] ולכן שכנעם בכל דרך לעלות ארצה [...] ואמנם רבים מבני קהילתו השתכנעו, עברו למרסיי שבצרפת ומשם עלו לארץ ישראל, ורובם התיישבו בבאר שבע.

כבר בעיירה "סוק-אל-ארבע" היה מעורב בפעילות למען ארץ ישראל. עד השעות הקטנות של הלילה ישב וקיבל אנשים, קשר קשרים עם אנשי צבא צרפת החופשית וסייע בהברחת נשק לארץ.

3. גאווה יהודית במחנות העבודה (עמ' 19-20)

לעיתים חמדו להם הנאצים לצון והיו זורקים שאריות מזון ממאכליהם לעופות השמיים. היהודים האומללים התנפלו בשארית כוחותיהם על האוכל כדי להחיות את נפשם. צחק פרץ מהנאצים בראותם מחזה זה.

ליבו של מאיר יהודה נחרד על השפלת כבוד ישראל והוא התהלך ליד ערימת השאריות הלוך ושוב בהפגנתיות, מבלי לגעת באוכל.

פעם ניגש אליו קצין גרמני וצעק: "מדוע אינך אוסף אוכל?" והרב ענה באומץ לב נדיר: "איני רוצה לאכול את השאריות שלכם". באותו רגע שלף הגרמני אקדח מנרתיקו וכיוונו לראשו של הרב. סיפר הרב כי באותו רגע היה מוכן למות בלב שלם על קידוש השם, והחל באמירת "שמע ישראל". דקות של מתח וחרדה הורגשו בחלל האוויר. הסתכל הקצין הנאצי בעיניו ואמר: "חבל שאינך גרמני", והחזיר את האקדח לנרתיקו.

4. הכשרת הנוער להתגוננות ולחימה (עמ' 29)

בתור רב הקהילה בעיירה "סוק-אל-ארבע" התלווה לרב גן שומר ראש קבוע, והכול התרגלו לראותם יחדיו. לימים התברר שאותו שומר ראש הדריך את הנערים בלילות כיצד להתגונן מפני התפרעויות של ערבים, ואף הרב גן עצמו הדריך קבוצות בחורים להגנה על יהודי תוניסיה.

בימות הקיץ ריכז מחנות נוער לקראת עלייתם לארץ. המחנות התנהלו בסגנון צבאי. הנערים ישנו באהלים, ניצבו במסדרים והרב לימדם קראטה וקרבות פנים אל פנים ושוחח עמם על ארץ ישראל ועל המאמצים להקמת המדינה.

5. עבודת אדמה בארץ ישראל כמצווה (עמ' 50)

התנהגותו של הרב היוותה דוגמה אישית לעשייה אמיתית.

מספר מסעוד נחמיאס:

כשהגענו למושב "כרם בן זמרה" קיבל כל אחד מהתושבים 50 תרנגולות מהסוכנות. הרב קם השכם בבוקר, לבש סרביל עבודה ויצא ללול. הרב האכיל את התרנגולות, אסף ביצים וניקה את הלול. בתום המלאכה שב לביתו, החליף את סרביל העבודה בבגדי מנהל וב-7:45 היה מתייצב לעבודתו כמנהל בית הספר.

שאלתי פעם את הרב: "הגד לי כבוד הרב, מדוע טורח אתה במלאכה זו השכם עם שחר ולא מבקש שישיעו לך?"

השיב לי: "לא בשבילי אני עובד, אלא כדי שהחקלאים והילדים ידעו שעבודה זו - מצווה היא - מצוות יישוב ארץ ישראל!"

6. חינוך לאהבת הארץ (עמ' 65)

בכל בוקר עם תחילת הלימודים צייר הרב את מפת הארץ כדי שתעמוד מול עיני התלמידים במשך היום.

חשיבות מיוחדת ראה הרב בטיוולים רגליים ברחבי הארץ. ההליכה הרגלית - סבר הרב - גורמת להכיר את הארץ ולאהוב אותה.

7. "והשיב לב אבות על בנים" - קירוב לבבות בדרכי נועם וטיפוח זהות ציונית-דתית בקרב העולים (עמ' 55-56)

רבים מתושבי כרם בן זמרה הגיעו ארצה כיהודים שאינם מקפידים על שמירת מצוות. כבדרך מקרה נקלעו ליישוב של "הפועל המזרחי". עז היה חפצו של הרב לקרב את האנשים לשמירת תורה ומצוות מתוך אהבה!

מספר שמעון ממן: הגעתי ארצה כעולה חדש ממרוקו. שומר מסורת הייתי, אך לא דתי. גרתי לא הרחק מבית הרב. כל שבת שלח הרב את ילדיו הקטנים ובפיהם בקשה: "אבא מבקש שתבוא לקריאה בתורה". קריאת התורה לא נחשבה בעיניי, אך מפני כבוד הרב הגעתי לביתו - שבו התקיים המניין. כך נמשכתי לתפילה, ובמרוצת הזמן אף לקיום שאר המצוות. בזכות הרב הפכתי לאדם דתי.

ומוסיף שלמה כחלון: הרב ניסה למשוך את החברים לתפילה בדרכים שונות. הוא הופיע בבית אחד התושבים ואמר: "לא ראיתך בבית כנסת, שמא חולה הנך?"

"לא!" השיב לו היהודי, "אך אינני מתפלל!"

הרב לא הרפה: "שבת היום, בוא נתפלל בצוותא".

והיהודי נמשך לרב כבמטה קסמים.

כך עבר מאחד לשני, המניין גדל משבת לשבת עד שרבים מחברי המושב הצטרפו לתפילה.

בבית הספר שניהל הרב גץ הוא לימד את הילדים שיעורי קודש. הילדים שבו לביתם עם הידע שרכשו בבית הספר ועם אהבת התורה שהחדיר בליבותיהם. וכך, בזכותם של הילדים, משפחות רבות התחזקו והתקרבו למסורת.

8. מתוך שיר הלל לשחרור ירושלים שחיבר הרב גץ לפני שנודע לו על מות בנו אבנר הי"ד (עמ' 95)

[...] הנאמין? חלום דורות,

הר הבית והכותל,

כותל הדמעה והתחינה,

כותל התפילה והגעגועים.

אדון כל, ריבון העולמים,

נורא אלוקים ממקדשיך,

נתת עז ותעצומות.

ריבוננו של עולם, מה רחוק אני,

אבני הכיסופים אני נושק,

ממרחקים, ממרומי הגליל,

חפץ אני לקפוץ,

רוצה אני לדלג ולעוף.

מחמד עיני,

מוקד תחנוני.

מאזין לתקיעות השופר,

ולאמירת ה"קדיש" מפי הלוחמים,

לזכר הנופלים.

לבי נשפך כמים,

דמעות שוטפות לחיי,

דמעות גיל ואושר,

ודמעות רעדה...

נזכר הנני בדמעות אם,

המצפה לשוב בן יקר,

האב מעודד בפנים שלווים,

אך הלב סוער והפה ממלמל,

חנון ורחום הגן,

על בני בכללות ישראל...

סדר, משמעת והתנהגות (עמ' 63-65)

המשמעת בבית ספר "בניהו" הייתה קפדנית, כמורשת חינוכו הצרפתי של הרב. התלמידים פנו אל המורים בתואר "אדוני" או "גבירתי". כשאדם מבוגר נכנס לכיתה, כולם כאחד קמו לקראתו.

כל בוקר נפתח במסדר. דגל הלאום התנוסס אל-על. הילדים התכנסו למסדר בלבוש מסודר, בעמידת חיילים ישרה וזקופה והצדיעו לדגל, והמורים עמדו כמפקדים לפני צבאם.

חשיבות מרובה ראה הרב בהקפדה על ניקיון בית הספר. כשראה הרב קליפות ופיסות נייר מושלכות, ביקש: "קראו לילד שזרק את הלכלוך". כשהופיע הילד פנה אליו הרב: "חשוב שבית ספרנו יהיה נקי, בוא, הרם את הלכלוך". הילד היה מרים את הלכלוך ונרתע מלעשות זאת שוב.

תקנון הכותל הראשון (עמ' 211-213)

* הערה: מומלץ לעיין בספר בעמודים אלו

התקנון התאים לאותם הימים, אולם במשך השנים התעוררו בעיות חריפות בהתנהגותם של כמה מן הפוקדים את הכותל. טקסים דתיים, בעיית הקבצנות והצלמים, אכילה ברחבה, שינוי נוסח התפילה ועוד נושאים שונים. בהיעדר תקנון תחוקתי מחייב, קשה היה למופקדים על הסדר בכותל לשמור על התנהגות הולמת מצד כל הבאים. הרב הרגיש צורך בכתיבת תקנון שיכלול את כל הנושאים והתחומים שבהם נדרשת התייחסות תחוקתית. הוא נועץ באנשי משפט בניסוח התקנון, הגיש הניסוח לשרים והאיץ בהם לאשר את התקנון.

[...] הסוגיות המשפטיות היו מורכבות. הרב השקיע בכתיבת התקנון מחשבה רבה, הוא ישב עם משפטנים ומומחים, חשב על כל סעיף ועל כל פרט, והתייחס לדיוק של כל מילה.

חלק א: ייסוד תקנון

על מנת לסייע ביצירת אקלים חינוכי מיטבי עלינו להישען על עוגנים שיאפשרו שפה אחידה ושמירה על הכלל.

לגבולות המנוסחים בתקנון יש תפקיד חשוב באכיפת כללי התנהגות אחידים ובוררים, במטרה לשמור ולהגן על כלל התלמידים.

"חלק נכבד מזמנו של המורה, העומד כיום מול כיתת תלמידים, מוקדש להתמודדות עם בעיות משמעת. זה לא מסתיים בין כותלי הכיתה, אלא נמשך גם בחצר בית הספר, המהווה כר נרחב לבעיות אלימות בין התלמידים לבין עצמם. ההתמודדות של המורים עם בעיות משמעת (חוצפה, אלימות, התנהגות שאינה עולה בקנה אחד עם גבולות השיעור בכיתה) אינה נובעת משיגעון פרטי. המטרה של מניעת אלימות היא שמירה על שלום הילדים, או על שלומם שלהם; מטרתה של מניעת החוצפה היא שמירה על סמכות המורה, שהיא כלי הכרחי בניהול המסגרת; מטרתה של שמירה על כללי ההתנהגות בכיתה היא ניהול סביר של השיעורים, שיאפשר לכלל התלמידים ללמוד."
(מתוך מאמרה של אורלי פוקס-שבתאי,³ פסיכולוגית קלינית)

משימה

קראו את המקורות שלפניכם והתייחסו לשאלות הללו:

1. כיצד מתייחס הסיפור לעמדה שמציגה פוקס-שבתאי בעניין גבולות?
2. כיצד נהג הרב גץ בכתיבת תקנון?
3. אילו עקרונות מתוך ייסוד וכינון התקנון הראשון של הכותל, שנכתב בידי הרב גץ, יכולים להוות תשתית לייסוד תקנון בית ספרי?
4. אילו מאפיינים חינוכיים אפשר ללמוד מדרכו של הרב גץ בענייני סדר ומשמעת?
5. כיצד מתחברים המאפיינים שציינתם לחוזר מנכ"ל **שבקיטור זה?**

3 פוקס-שבתאי, א. (2007). "גבולות ככלי להתמודדות עם בעיות". פנים, תרבות, חברה, גיליון 38. <https://www.itu.org.il/?CategoryID=1150&ArticleID=8873>

משימה

על פי המקורות מתוך הספר "רב הכותל" שלהלן, סכמו את הסיבות העלולות לפגוע באקלים מיטבי ובדקו כיצד יצר הרב גץ אקלים מיטבי בבית ספרו.

1. קירוב לבבות דרך כדורגל (עמ' 26)

בגיל 22 מונה הרב גץ לשמש כרבה של סוק אל-ארבע, עיירה בצפון מערב תוניסיה [...] עד אז לא היה בעיירה תלמוד תורה לילדים, כל ילד למד תורה עם אביו וסבו. בהגיע הרב לכפר, ובראותו את המצב, החליט לארגן תלמוד תורה לילדים. ביום הראשון הגיעו הילדים מתוך סקרנות, אולם ביום השני לא הופיעו. הרב לא התייאש. הוא ביקש לאסוף את כל הילדים ושאלם מדוע לא הופיעו ללמוד. "איננו רגילים ללמוד, ואיננו רוצים ללמוד", השיבו. "אם כך", שאל הרב, "מה אתם רוצים לעשות?" - "אנו רוצים לשחק כדורגל". "בסדר גמור", השיב הרב. "חכו לי מעט". רץ הרב לביתו ושב לאחר דקות מספר כשהוא לבוש בגדי ספורט. "בואו לשחק יחדיו". התלהבו הילדים מהרב המשחק איתם. לאחר שעה של משחק התעייפו הילדים והרב אמר להם "בואו נכנס לבית הכנסת ונלמד קצת בצוותא". כך עשה במשך ימים מספר עד שהלימוד התחבב על הילדים ורבים באו ליטול חלק בשיעוריו של הרב.

2. הרעיף אהבה בצרפת (עמ' 35)

הגענו מתוניסיה לצרפת עם ילדי "עליית הנוער", כשכל תקוותנו להגיע במהרה לארץ ישראל. הגענו לארמון יפהפה, טובל שמש, עם נוף מרהיב. קיבלנו במקום את כל צרכנו: אוכל מצוין, ביגוד, הנעלה וטיפול רפואי. דבר לא חסר לנו, מלבד הורינו. להורים אין תחליף, אך זכינו ובצרפת היה לנו מנהל שהיווה לנו כעין אב, הלוא הוא הרב גץ. כאב מסור היה לנו, השואל ומתעניין בשלום כל אחד ואחד מילדיו, בודק האם ילדיו אכלו ושבועו, האם לבושם נאה ומסודר, האם חסר להם דבר או שמא חלילה מעיק עליהם דבר מה. בשלב כה משמעותי בחיינו היינו ללא הורים המדריכים ומכוונים אותנו בדרך הישר והטוב, אולם הרב שימש לנו כדמות אב מחנך. רכשנו ממנו מידות חיוביות כעזרה לזולת, עידוד חברים ותמיכה בשעות משבר. בבקרים העירנו לתפילת שחרית, ביקשנו ללבוש "טלית קטן" ולימד את בני המצווה כיצד להניח תפילין [...] בימי שישי ושבת הרב העביר שיחות מאלפות על פרשת שבוע וערכי הדת. שיחותיו והנהגותיו השפיעו עלינו עמוקות. אם מקפידים אנו על שמירת דת ומסורת - הרי זה בזכותו.

חלק ב: הכלה ויחסי קרבה ואכפתיות

א. הרב שמשון רפאל הירש מתאר בפירושו לפרשת תולדות את הצורך בהתייחסות לשונות הלומדים:

"המושיב את יעקב ועשו על ספסל לימודים אחד, ובאותם הרגלי החיים מחנך אותם כאחד לחיי לימוד ומחשבה - מובטח לו שאת האחד מהם הוא מקלקל [...] אילו העמיקו יצחק ורבקה לחדור לנפש עשו, אילו הקדימו לשאול את עצמם, היאך יכולים גם האומץ, הכוח והגמישות הרדומים בנפש עשו להטות שכס לעבודת ה', כי אז 'הגיבור' שלעתיד לא היה הופך ל'גיבור ציד', אלא ל'גיבור לפני ה'". באמת. יעקב ועשו, על כל נטיותיהם השונות, היו נשארים אחים תאומים ברוחם ובדרך חייהם".

(רש"י הירש, פרשת תולדות)

ב. "אקלים חינוכי מיטבי משמעו הכלת כלל התלמידים על כל השונות בכיתה, הצלחת ההכלה בבית חינוך תתאפשר ביכולת החינוכאים להיות אמפטיים וקשובים לתלמיד ולצרכיו, ולספק לו מרחב בטוח לביטוי תחושות ורגשות. בתהליכים פסיכו-פדגוגיים, המקדמים התייחסות דיפרנציאלית בהיבטים רגשיים, ערכיים ולימודיים, תוך שימוש בפרקטיקות פדגוגיות מכילות המעצימות את תחושת המסוגלות של התלמיד והמורה כאחד".

מתוך "ספר ההכלה"⁴

ג. מצ"ב **קישור** למאמרה של חלי ברק "אכפת לך ממני? למה תלמידים לא מרגישים אכפתיות וקרבה מהמורים?".⁵ המאמר עוזר בהתמודדות עם הפער בין תחושות הצוות לתחושות התלמידים.

הרב גץ הקים את בית הספר האזורי הראשון בארץ, במטרה לתת מענה לכל ילדי האזור, שעד אז לא הייתה מסגרת חינוכית מתאימה עבורם והם נאלצו לסייע בפרנסת המשפחה ובעבודות הבית.

תלמידיו של הרב גץ מספרים עד היום על חוויות משמעותיות מהקשר עם הרב. הם מספרים בגעגוע על קשר של אכפתיות ודאגה, על דמות חינוכית מעוררת השראה, על איש חינוך שדאג לתלמידיו וטיפח אותם. מסיפוריהם של תלמידיו ניתן לראות כי הרבה להשתמש בפרקטיקות הוראה, שהיום מכונות "חדשניות".

4 שמש, ז. (2012). **ספר ההכלה. משרד החינוך.**

5 ברק, ח. (2011). **אכפת לך ממני? למה תלמידים לא מרגישים אכפתיות וקרבה מהמורים?**

3. ה"רבי" הראשון שלי - בצרפת (עמ' 35)

הרב יצחק פרץ, רבה הראשי של רעננה ושר הפנים לשעבר, מספר:

יליד מרוקו הנני. בילודתי למדתי בבית ספר אליאנס, בית ספר שבו לימדו בצרפתית, ואילו ללימודי יהדות הוקדשה שעה שבועית אחת. על כן דל הייתי בידיעותי התורניות וההלכתיות. בהיותי בן עשר קמה מדינת ישראל והצטרפתי לקבוצה ראשונה של עליית הנוער שעלו ממרוקו לישראל דרך צרפת. היינו מאות נערים תוססים בגילאי 10 עד 18. הרב גץ ניהל את המוסד ביד רמה. כאשר היה דורך על מפתן דלת חדר האוכל ומתבוננן בנו, מיד, מבלי שהשמיע קול, הושלך הס. הרב גץ היה הרבי הראשון שלי. תפילתו הייתה מרשימה והיא נחקקה בליבי וליוותה אותי במשך שנים. בזכותו למדתי מהי תפילה, כיצד מתפללים, ומה פירוש המילים. הוא אהיב עלינו את התורה וקיום המצוות.

4. הקמת בית הספר בשיתוף הילדים, "הבולדוזרים" (עמ' 58)

בימיה הראשונים של כרם בן זמרה לא הייתה מסגרת לימודית לילדים. ההורים עמלו קשות לפת לחם והילדים סייעו להם בכל המלאכות הקשות. [...] הרב הגיע כמה חודשים לאחר מכן. בראותו את המצב החליט שמצב זה אינו יכול להימשך. חייבים להעניק מיד השכלה לילדים. משימתו הראשונה הייתה הקמת בית הספר. באותו זמן נשמעה שאיפתו כחלום רחוק. ברור היה שאין טעם לחכות עד שמשרד החינוך יקים בית ספר [...] הסתובב הרב במושב וראה מספר חורבות קרובות זו לזו. "כאן יקום בית הספר", אמר. אך עדיין רחוקה הדרך. על מה ישבו? ומה עם שולחנות ולוח? הרב החליט לא להמתין לקבלת ציוד, אלא להתחיל מיד בהוראה. בבוקר כינס את הילדים, אסף איתם אבנים ששימשו ככיסאות, קרשים שמהם יצרו שולחנות ודלתות שיהוו לוחות. עם ציוד "משוכלל" זה התחיל בית הספר בכרם בן זמרה.

ילדים מכל הגילים ישבו יחד על האדמה מול הרב בתוך מבנה שממנו דלפו מים והרב לימדם. הוא סיפר להם סיפורי תורה, סיפורים על גדולי ישראל והחל ללמדם קרוא וכתוב. תוך כדי הוראה הרב פעל נמרצות להשגת ציוד לבית הספר. לאחר זמן הגיעו שולחנות, ספרים ועזרי לימוד. הילדים, שכוננו בפי הרב "בולדוזרים" סייעו בשיפוצי המבנה.

5. למידת מקצועות קודש דרך משחק (עמ' 64)

מדי יום עם תום התפילה בבית הספר הממ"ד בכרם בן זמרה סיפר הרב לילדים סיפורי תנ"ך וסיפורים על גדולי ישראל. הוא הציג והמחזז בפניהם את הסיפורים, והילדים שיחקו ביחד במשחקים שביי הנושאים הנלמדים. כך חומר עיוני וקשה נקלט ונחרט בליבות התלמידים בזכות המשחק וההצגה.

6. לימודי חקלאות (עמ' 65)

בית הספר הממ"ד בכרם בן זמרה היה בית ספר חקלאי. הכשרת הקרקע בוצעה בפועל על ידי התלמידים יחד עם הרב וצוות המורים. יחד איתם סיקל הרב ועדר, ובעצמו התקין קווי מים באדמות בית הספר. אף בבנייה ובשיפוץ עסקו הילדים והצוות. התלמידים גידלו פרחים, בצל וירקות. הייתה גם כוורת של דבש. התוצרת שווקה ונמכרה והרווחים הושקעו בבית הספר לצורכי ציוד, ריהוט ופיתוח עיוני ומעשי [...] לימודי חקלאות אלו היוו עזרה ממשית להורי התלמידים, שכן רבים מהם לא למדו חקלאות ולא היו בקיאים במלאכתם. הרב עודד את התלמידים במלאכתם וקרא להם "בולדוזרים", וכך הוכשרו התלמידים כחקלאים לעתיד, האמונים על מלאכתם ושמחים ביגיע כפיהם.

7. הסעדה בבית הספר (עמ' 63)

תקופת הצנע הייתה באותם הימים. בבתי רבים חסרה פת לחם, לכן הונהג בבתי ספר רבים שהילדים יסעדו את ליבם בבית הספר. לעיתים סעודה זו הייתה הארוחה היחידה שהילדים הכניסו לפיהם באותו יום. אף בבית ספר "בניהו" הונהגה ארוחה חמה. בהפסקת הצהריים עשרות רבות של תלמידים נכנסו לחדר האוכל, כולם עייפים ורעבים. כדרכם של ילדים, רבה הייתה ההמולה - מריבות על מקומות ישיבה, על האוכל, דחיפות ומריבות. אך הן לא ארכו זמן רב. ברגע שבו הופיע הרב על מפתן חדר האוכל נרגעו התלמידים, ניגשו ליטול ידיים ולאכול בדרך ארץ. הרעש נעלם כלא היה. שקט ושלווה השתררו סביב.

8. על המשמר - מניעת נשירה (עמ' 59)

עקב קשיי הפרנסה באותם הימים, היו הורים מיישובי הסביבה שהעדיפו כי ילדיהם יישארו בבית וירעו את הצאן. הרב התנגד לכך בכל תוקף. ביום שבו תלמיד לא הגיע לבית הספר היה הרב מכתת רגליו לבית התלמיד כדי לברר את סיבת היעדרותו, ואם התברר שהילד עובד - הסביר הרב כדרכו בדרכי נועם מדוע על הילד ללמוד בצורה סדירה. היו הורים שכעסו על הרב המונע מבנם לסייע בידם, אולם הרב, שחינוך כל ילד וילד היה כה חשוב בעיניו ולכל ילד התייחס כאל בנו, לא שעה לדברי ההורים. "בבקשה, הנכם יכולים להתלונן עליי, אך הילד ילמד", אמר.

9. "לכל אדם ישנה" - לימודים תיכוניים (עמ' 67)

באותם זמנים רוב הילדים מיישובי העולים הפסיקו ללמוד עם סיימם את הלימודים בבית הספר העממי, ופנו לסייע בפרנסת המשפחה. הרב עודד את הילדים להמשיך ללמוד, ואף ניסה לכוונם לישיבות ולאולפנות, כשהוא עוזר להם למצוא את המסגרת המתאימה. בזכותו הצליחו רבים מתלמידיו להתקבל לישיבת בני עקיבא בכפר הרא"ה ולבית צעירות מזרחי בתל אביב. עקב המרחק הגיעו הילדים מהפנימות לבתיהם רק פעמיים בשנה, בחופשת פסח ובחופש הגדול. להורים לא הייתה אפשרות לבקרם, אולם הרב ראה חובה נעימה בעצמו לשמור על קשר עימהם ולבוא לבקרם ולעודדם.

10. כמים הפנים לפנים - אירוח תלמידים בביתו (עמ' 67)

הרב גץ אהב מאוד את תלמידיו והם השיבו לו אהבה.

יהוא סופר ממושב עלמה מספר:

עם תום יום הלימודים היה הרב מזמיננו לביתו, מכבדנו במאכל ובמשקה ומשוחח עמנו. גם בשבתות היה הרב מזמיננו להתארח בביתו. היו ילדים ששהו אצלו שבת שלמה, אך היו שהעדיפו להיות בביתם בשבת, ולכן הרב דאג להתקין עירוב בין מושב "עלמה" למושב "כרם בן זמרה", וכך יכולנו לצעוד בשבת כמה קילומטרים כדי להגיע לרב. הרב היה מקבלנו בסבר פנים יפות, לומד איתנו ומשוחח איתנו על הנושאים שהעסיקו אותנו.

11. כל שרוח הבריות נוחה הימנו (עמ' 62)

בית הספר גדל, היו בו תלמידים רבים, אולם התנאים נותרו עלובים. מלבד עבודתו החינוכית, טיפל הרב גץ בהשגת תקציבים לפיתוח המוסד. "באותו הזמן", מספר מר משה שינוולד, מנהל בית הספר הדתי בצפת, "מפקחת מחוז הצפון לא חיבבה דתיים. כל התקציבים לבית הספר הממלכתיים דתיים היו מצומצמים מאוד, אולם את הרב היא העריכה וכיבדה מאוד. היא ראתה כיצד הוא מקדם את ילדי העולים, יוצר אינטגרציה טובה, משקיע את כל מרצו ותושייתו בהקמת מוסד לתפארת. כמו כן התפעלה מאישיותו הקורנת, האוהבת כל תלמיד כבן. כך זכה בית הספר בכרם בן זמרה לסיוע כספי ובית הספר התפתח והשתכלל".

12. סדר וניקיון מתוך דוגמה אישית (עמ' 64)

חשיבות מרובה ראה הרב בהקפדה על ניקיון בית הספר. כשראה הרב קליפות ופיסות נייר מושלכות, ביקש: "קראו לילד שזרק את הלכלוך". כשהופיע הילד פנה אליו הרב: "חשוב שבית ספרנו יהיה נקי, בוא, הרם את הלכלוך". הילד היה מרים את הלכלוך ונרתע מלעשות זאת שוב.

סיפר הרב נפתלי שטרנברג, מפקח במשרד החינוך:

בית הספר בכרם בן זמרה נקי היה. לא ראיתי ניירות ולכלוכים לא בפרוזדור ולא בחצר. הילדים הקפידו בעצמם על שמירת הניקיון. לפלא היה הדבר בעיניי, ותהיתי איך מצליח הרב להחדיר את ערך הניקיון, לעומת בתי ספר רבים אחרים שרב בהם הלכלוך. עד שיום אחד ראיתי את הרב מכופף עצמו ומסיר את הלכלוך מהרצפה, או אז נוכחתי לדעת מה ערכה של הדוגמה האישית בחינוך.

13. יהי שלום בחילך (עמ' 64)

היו ימים ששרר מתח חברתי במושבים על רקע פוליטי של בחירות ופעילויות. המתח שהיה בין המבוגרים שודר לילדים, ואף בבית הספר החלו הילדים לריב עם חבריהם בגלל שיוכם החברתי. אולם הרב מנע את המריבות בתוך תחומי בית הספר; הוא לא נתן שסכסוכי המושבים יחדרו לתחומי בית הספר.

14. דרך ארץ קדמה לתורה (עמ' 63)

המשמעת בבית ספר "בניהו" הייתה קפדנית, כמורשת חינוכו הצרפתי של הרב. התלמידים פנו אל המורים בתואר "אדוני" או "גבירתי". כשאדם מבוגר נכנס לכיתה, כולם כאחד קמו לקראתו.

כל בוקר נפתח במסדר. דגל הלאום התנוסס אל-על. הילדים התכנסו למסדר בלבוש מסודר, בעמידת חיילים ישרה וזקופה והצדיעו לדגל, והמורים עמדו כמפקדים לפני צבאם.

המסדר החל בשירת המנון בית הספר, שאותו חיבר הרב בעצמו, ולאחר מכן אמר הרב דבר תורה על אודות לימוד התורה או על נאמנות למולדת, למדינה ולתורת ישראל. דבריו היוצאים מהלב נכנסו אל הלב.

חלק א לימוד תורה מתוך ידיעת ה', אהבת ה' ויראת ה'

מבוא

הרמב"ם בתחילת הלכות קריאת שמע מונה שלושה יסודות שישנם בפרשייה הראשונה של שמע, שעניינה קבלת עול מלכות שמיים: ייחוד ה', אהבת ה', ותלמוד תורה "שהוא העיקר הגדול שהכול תלוי בו".

במשנה נאמר:

רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה [...] נקרא רַע, אהוב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות, ומלבישתו ענווה ויראה, ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר ונאמן [...] ונהנים ממנו עצה ותושייה בינה וגבורה [...] ומגלים לו רזי תורה ונעשה כמעייין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, והווה צנוע ואורך רוח ומוחל על עלבונו ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים.

(אבות ו, א)

הרב גץ משחר נעוריו התמסר ללימוד התורה במסירות ובעומק, וככל שהלך ועלה במעלותיה התמקד בייחוד בלימוד התורה לשמה, כלומר לימוד תורה ללא כוונות רווח וללא כוונות של כבוד, לשם ידיעת השם, אהבתו וידיעת תורתו בלבד. ככל שהלך הרב והתגדל, הלכה והתעמקה אצלו מדרגת "תורה לשמה", וזכה לדברים הרבה עד שנתקיים בו "ומגלים לו רזי תורה, ונעשה כמעייין המתגבר". כך הרב למד, וכך גם לימד אחרים. מדי לילה, במשך שלושים שנה, למד הרב תורה מחצות לילה ועד עלות השחר, וקיבץ סביבו תלמידי חכמים שהתמסרו ללימוד התורה בלילה, וחוט של חסד משוך עליהם ביום. חבורה זו עסקה בתורת הנסתר באהבת השם גדולה, בהתמסרות ומתוך מגמה של תיקון העולם ותיקון האדם. את החבורה הזו הרב חינך ולימד לצפות לישועתם של ישראל, ולהתגשמות דברי הנביאים בימינו.

תיקון חצות

בשולחן ערוך כתוב (או"ח סימן א): "ראוי לכל ירא שמים שיהא דואג ודואב על חורבן בית המקדש [...] ולסוף הלילה יתפלל על החורבן ועל הגלות". וכן נהגו חסידים ואנשי מעשה, לקום בחצות לילה ולבכות על חורבן הבית ועל גלות השכינה, ועל הצרות של כלל ישראל.

הרב גץ, כמנהג המקובלים והצדיקים, הקפיד לומר "תיקון חצות" מדי לילה לאורך כל השנה. לתיקון חצות שלו היה נוסח מיוחד, וכך היה מקיים אותו: במחילות של הכותל המערבי, אל מול קודש הקודשים, בלבוש שק, יחף, יושב על הרצפה, אפר על ראשו והוא בוכה על גלות השכינה ועל צער השכינה.

משימה

קראו את הסיפורים שלפניכם ונסו לקבל על עצמכם משימה מהרשימה שלהלן או דומה לה:

◀ **תיקון חצות** - קבל על עצמך בעשרת ימי תשובה לקום באחד הלילות לומר "תיקון חצות" ולהתאבל על חורבנה של ירושלים כמעשיו של הרב גץ.

◀ **שמירה בין בשר לחלב** - הרב גץ נהג לשמור 24 שעות בין בשר לחלב - האם היית רוצה לנסות זאת?

◀ **מידה טובה** - נסה גם אתה לכתוב לך "פנקס מידות", או לפחות מידה אחת שתרצה לדבוק בה.

◀ **הידור מצווה** - הרב גץ נהג להדר במצוות שבת ומועד. במה תוכל אתה להדר בשבת או בחג הקרוב?

1-5. לקט סיפורים על אהבת תורה של הרב גץ | מפי בני המשפחה

1. סבא למד בתוניס בתלמוד תורה "באור תורה" אצל הרב מצליח מזוז. שיטת הלימוד שם הייתה שמעמידים חמישה מטבעות לפני כל תלמיד כשהוא משנן. בכל פעם שיש לו טעות - המלמד מוריד לו מטבע. בדרך כלל כל הילדים שטעו המשיכו הלאה, אבל סבא רצה לדעת מה הטעות שלו. באחת הפעמים המלמד הוריד לסבא מטבע, והוא חזר אחורה ושינן שוב, אך שוב המלמד הוריד לו מטבע והוא לא הצליח להבין מה הטעות. ככה חזר הדבר שוב פעם ושוב פעם, עד שהמלמד הוריד לו את כל המטבעות. אחרי שנגמרו כל המטבעות סבא שאל את המלמד: "אז תגלה לי מה הטעות שלי?" המלמד גילה לו. בכסף שהיה אמור להרוויח הוא היה אמור לעזור למשפחה לקנות את צורכי השבת ועכשיו לא היה לו הכסף, והנה בדרך נס הוא מצא בדרכו הביתה מציאה נאה של סכום כסף.
2. יום אחד הייתה לסבא קושיה עצומה בפירוש "עץ חיים" והוא לא הצליח לפתור אותה עד שלבסוף הוא קם, סגר את הספר וירד לכותל. שם הוא התפלל ובכה עד שלבסוף התבהרה לו הסוגיה והתיישבה לו הקושיה.
3. כאשר סבא היה אומר קריאת שמע הוא פשוט היה בוכה תוך כדי אמירת המילים מרוב אהבת ה'. סיפור אחד המקובלים שהיה מתפלל עם סבא בבית הכנסת שכאשר הוא היה מתפלל במקום אחר הוא הרגיש חסר סבלנות ורצה "להריץ" את התפילה, כי הוא לא הצליח לכוון; אך כשהוא היה מתפלל אצל סבא, הוא הרגיש את השכינה ששרתה על סבא ופשוט היה עומד שם בנחת ומכוון איתו את התפילה.
4. הרב היה משקיע בחיבוב המצוות, והדבר בא לידי ביטוי בפרטים רבים. למשל, לכל חג היה צריך לקנות לבני המשפחה בגד חדש, גם אם זה חג של יום אחד בלבד, כגון חג השבועות.
5. אהבת ה' של סבא הייתה מיוחדת במינה. לנגד עיניו היה כל הזמן הפסוק "שויתי ה' לנגדי תמיד", ובכל עת שאל סבא את עצמו: מה הקב"ה רוצה ממני? האם אני עושה את רצונו של ה'? מה אני מוציא מהפה שלי? האם אני מגדיל את כבוד ה' בעולם או חלילה להפך? אצל סבא הייתה דבקות בקב"ה כל הזמן, הורגש שהוא שואל את עצמו: איפה הקב"ה ביום שלי? כשאני הולך, לאן אני הולך? מה אני עושה? האם המניעים שלי שהורים? סבא ראה את עצמו עבד גמור לקב"ה, עבד בלי התחכמויות וכלי פניו.

הסיפורים המוצגים בפניכם לקוחים מתוך הספר "רב הכותל" בעריכת שמחה רז

6. "שאו מרום עיניכם" (עמ' 66)

סיפר המפקח, הרב נפתלי שטרנברג: בית הספר שניהל הרב גץ הצטיין ברוח הדתית שלו. התפעלתי מהתפילה בציבור בבוקר ובצהריים. תפילת שחרית - דבר מקובל הוא בבתי ספר, אך הרב הגדיל לעשות בהנהיגו שלפני שעוזבים את בית הספר מתפללים תפילת מנחה.

7. מפנקס המידות: מידת הכעס (עמ' 394)

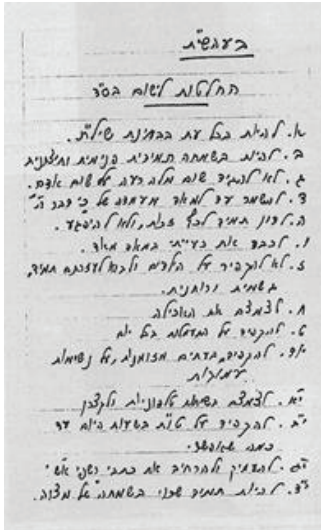
חרף היותו של הרב גץ נתון בלחץ עבודה, מעולם לא כעס ולא גילה עצבנות. שמר תמיד על מאור פנים וחיוך, והשיג בדרכי שידול וריצוי את שאחרים משיגים לאחר איזמים וצעקות. לעיתים נדירות איבד את שלוות רוחו, אך גם אז לא נתן לכעס לחלחל לתוכו, ולא גילה רגשי כעס כלפי חוץ. וכה יעץ: לכשקורה מקרה המכעיסך, אין להגיב מיד, אלא יש להמתין, לרסן את התחושות הקשות, להשתדל להירגע, ורק כשמגיעים לשלוות נפש ניתן להגיב.

לפרקים, מותר לכעוס, אך רק כעס חיצוני בלבד, על מנת להראות שנעשה מעשה חמור, אך יש להקפיד שהכעס לא יחדור חלילה פנימה.

8. תפילות בכותל (עמ' 184)

עצרות תפילה רבות מתקיימות ליד הכותל. המון אדם מתכנס ברחבת הכותל ונושא ברוב עם תפילה לבורא עולם לביטול גזרות, לירידת גשמים, להצלחה במערכות ישראל, לעצירת נסיגות. אף עצרות הודיה על ניסים שבהם הקב"ה זיכה את בניו אוהביו מתקיימות בכותל.

הרב עמד מאחורי עצרות רבות - יזם אותן ודאג לארגונן עד הפרט האחרון. תמיד הקפיד שהעצרות יישאו אופי של תפילה ולא של הפגנה פוליטית, תפילות המאחדות את כלל ישראל בפני ריבון העולם.

9. "ותקעתם בחצוצרות" (במדבר י, ו) (עמ' 186)

בחודש אייר תש"ל (1970), בזמן מלחמת ההתשה, תקעו בכותל בחצוצרות. זאת על פי פסק הלכה של בית דין צדק של היישוב הישן בראשות רבה הראשי של ירושלים, הרב צבי פסח פרנק.

החצוצרות הגיעו לידי הרב גץ למשמרת בכותל, ובעיית צרה הוציאן ותקע בהן בחבורה מצומצמת במחילות הכותל, אל מול מקום קודש הקודשים.

במלחמת יום הכיפורים תשל"ד הוציא הרב את החצוצרות ותקע בהן מדי יום ביומו להצלחת עם ישראל במלחמתו הקשה.

בעצרות תפילה רבות דאג הרב להבאת החצוצרות ולתקיעה בהן על ידי כוהנים. התקיעות הרעידו את נימי הלבבות ועוררו לתשובה, לזעקה ולתקווה שיקויים הפסוק: "והקעתם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' אלקיכם ונושעתם...".

10. צידוק הדין (עמ' 335)

מספרת מימי לוי, בעלת בית מלון בנתניה:

בעבר, חיינו באורח חיים מסורתי. בשבתות ובמועדים נהגתי לכסות את ראשי ואכלנו אוכל כשר. בעקבות נפילת הבן במלחמת "שלום הגליל" חזרנו בתשובה. בננו נפל בחודש סיוון תשמ"ב, וכחודשיים לאחר מכן הגיעו הרב והרבנית להתארח במלוננו. באותו זמן עבדתי בחנות המזכרות במלון.

הרבנית גץ התיישבה לידי והחלה לשוחח איתי. היא סיפרה לי שאף להם קרה אסון בנפול בנם במלחמת ששת הימים. שיתפנו האחת את רעותה בתחושותינו, ושיחות אלה עודדוני מאוד.

הרב והרבנית שהו במלון ימים מספר. יום השבת קרב ובא ושאלתי את הרבנית אם יאותו לשהות עמנו בשבת. הרבנית השיבה בחיוב, אך מה עושים וביתנו אמנם כשר, אך לא למהדרין?

הזמנתי את משגיח הכשרות לביתנו וביחד הכשרנו את כלי הבית, מירקנו, הגעלנו והכשרנו את המטבח ותוך יומיים הפכנו את ביתנו לכשר למהדרין.

השבת הגיעה ובאחד מחדרי המלון ארגנו בית כנסת, התכנס מניין וערכנו תפילה.

לסעודת שבת בביתנו הזמנתי אורחים רבים. לפתע הופיע הרב כשהוא לבוש כולו בגדי לבן [...]. כולם עמדו נפעמים למראהו.

הרב התיישב ליד השולחן וסביבו הסבו כל האורחים. סעדנו סעודת שבת בשמחה, ושמחת השבת השפיעה אף עלינו ועזרה לנו להתרומם ולהתעלות על כאבינו.

במרצת הזמן התהדקו הקשרים בינינו, הרב והרבנית תמכו בנו וסייעו בידינו להתגבר על צערנו ומכאובנו.

11. ומקרבן לתורה (עמ' 334)

סיפר הרב אביגדור נבנצל, רב העיר העתיקה:

ברובע היהודי הגיע להתגורר אדם שהיה מחלל שבת בפרהסיה. הוא נתבקש לחדול, אך סירב. הלך אליו הרב גץ והזמינו לסעוד על שולחנו בשבת. מאז חדל חילול השבת...

12-15. שבת ומועד (עמ' 83-87)

12. שבת וראשי חודשים הרב גץ היה שותף מלא בהכנות לשבת קודש.

ביום שישי בבוקר השכם, נכנס הרב למטבח ובישל את הדגים - דגים תוניסאים מפולפלים. פנה לחדר האורחים ותוך שירה וזמרה ערך את השולחן, פרס מפה צחורה ועליה 12 חלות, מאפה ידי אשתו, זיכרון לשנים-עשר שבטי ישראל וכנגד שנים-עשר כיכרות לחם הפנים. סביב גביע הקידוש של הרב הניח גביעי כסף לכל סועד מעל גיל 13, ואת הגביעים הללו הקפיד להבריך בעצמו. בתוך אגרטל הניח זר פרחים גדול שהקפיד להביא לרעייתו מדי יום שישי.

בגומרו לערוך את השולחן סעד הרב את ארוחת הבוקר. לאחר ארוחה זו לא הכניס אוכל לפיו עד שבת כדי שיסעד בתאבון את מעדני השבת. לפני כניסת השבת הקפיד לטבול במקווה והחל בחזרות לקריאת התורה מתוך ספר תורה.

ראש חודש היה כיום חג בבית משפחת גץ. ביום זה לא כיבסו, לא גיהצו ולא תפרו. הרב הקפיד ללבוש לבוש מיוחד לראש חודש וערך סעודה חגיגית שבה השתתפו אורחים רבים שפקדו את הבית.

13. ימים נוראים במשך כל השנה התקיים מנין אחד בכרם בן זמרה, משותף לבני כל העדות. לעומת זאת, בראש השנה וביום כיפור היו במושב מניינים נפרדים לאשכנזים ולספרדים. בראש השנה היה הרב מתפלל יום אחד עם האשכנזים ויום אחד עם הספרדים. הוא הכיר את המנגינות והנעימות של העדות השונות ובקולו הערב עבר לפני

התיבה בשני המניינים ותקע את התקיעות.

14. בט"ו בשבט נהג הרב לקיים סעודת חג. השולחן היה מלא בפירות הגדולים והמשובחים שנתברכה בהם הארץ, תוך הקפדה כי כל הפירות יהיו מארץ ישראל, ולא פירות מיובשים המגיעים מחוץ לארץ.

15. לקראת חג הפורים אפתה הרבנית אוזני המן לכל משפחות המושב.

בערב פורים הביא הרב שני כבשים לשחיטה, שערכם הכספי באותם הימים היה רב מאוד, והרבנית טרחה לבשלם לכבוד סעודת הפורים שהייתה משותפת לכל אנשי היישוב.

מבוא

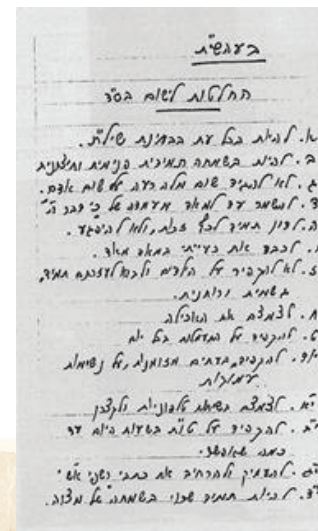
הרב גץ נהג בדרך של מצוינות בכל תחום בחייו. עוד בהיותו ילד דרש מהמורה שלו ללמוד צרפתית ב"תלמוד תורה" שבו למד. הוא ידע למעלה מ-10 שפות והוסמך לרבנות כבר בגיל 18. תוך כדי הלימודים התורניים למד גם משפטים באוניברסיטת "סורבון", אוניברסיטה צרפתית בעלת מוניטין, וסיים את לימודיו בהצטיינות.

בהיותו מנהל בגליל העליון סבלה הפריפריה מהיעדר סגל הוראה איכותי. הרב גץ דאג לגייס מורים טובים מאזור המרכז, והבית שלו שימש להם מקום מגורים. בשבתות ובחגים היה הצוות חלק מהמארג המשפחתי.

לאחר מלחמת ששת הימים עבר הרב עם בני ביתו לירושלים. שם מונה לרב הכותל, וגם בתפקיד זה התאפיינה מנהיגותו בעקביות ובהתמדה - תכונות המהוות נדבך חשוב למצוינות. מלבד זאת, כל עשייתו אופיינה במצוינות ערכית והתנהגותית.

משימה

עיינו בפנקס המידות, העוסק בתכנון תיקון המידות כעבודה עצמית, והכינו לעצמכם פנקס מידות אישי.

17. בית הספר בכרם בן זמרה (עמ' 58)

בימיה הראשונים של כרם בן זמרה לא הייתה מסגרת לימודית לילדים. ההורים עמלו קשות לפת לחם והילדים סייעו להם בכל המלאכות הקשות. [...] בראותו את המצב החליט הרב גץ שמצב זה אינו יכול להימשך. חייבים להעניק מיד השכלה לילדים. משימתו הראשונה הייתה הקמת בית הספר. [...] הרב החליט לא להמתין לקבלת ציוד, אלא להתחיל מיד בהוראה. בבוקר כינס את הילדים, אסף איתם אבנים שימשו כיסאות, קרשים שמהם ייצרו שולחנות, ודלתות שיהוו לוחות. עם ציוד "משוכלל" זה התחיל בית הספר בכרם בן זמרה.

18. בית הספר אזורי (עמ' 59)

הורים רבים סירבו שילדיהם ילמדו והעדיפו שייסיעו להם במרעה. הרב, שהיה אחראי בלתי רשמי על בתי הספר, החליט שמצב זה של בתי ספר יישוביים קטנים ללא תנאים אינו יכול להימשך, ולכן הגה רעיון חדשני - בית ספר אזורי לכל ילדי המושבים (דבר שטרם היה כמותו בכל רחבי הארץ).

19. "צו גיוס" מורים (עמ' 68)

קשה היה עד מאוד לגייס כוח הוראה רציני לאזורי הספר [...] לרב היה חשוב עד מאוד שצוות ההוראה בבית ספרו יהיה צוות הוראה מעולה. במאמצים מרובים עלה בידו לגייס מורים ממרכז הארץ, מסמינר מזרחי וממקומות אחרים. מורים אלו גרו ביישובים עצמם ולעיתים אפילו בביתו. עקב המרחק הרב נבצר מהם לשוב לבתיהם לקראת שבתות וחגים, ועל כן חגגו לא אחת עם הרב ומשפחתו.

20. הנחיית המורים (עמ' 68)

מספר מפקח באזור הצפון, שלום אלגלי:

[...] בשעות שבהן לא לימדתי הזמין אותי הרב שאצפה בשיעורים שהוא העביר על מנת שאלמד את מלאכת ההוראה. שיעוריו היו מרתקים ולמדתי מהם רבות. הרב הקנה לי ביטחון רב במלאכת ההוראה. יכולתי לשבת ולשוחח עימו בגילוי לב ולפנות אליו בכל בעיה שהתעוררה.

משימה

חשבו על דרכים לגייס סגל ההוראה בבית הספר, לקידומו ולהתפתחותו המקצועית.

הסיפורים המוצגים בפניכם לקוחים מתוך הספר "רב הכותל" בעריכת שמחה רז

21. כלי המקדש האבודים (עמ' 272-273)

מספר המהנדס מר נפתלי קדרון:

כוח הדחף שהניעו להמשיך ולעודד את החפירות היה בעיקר הרצון העז למצוא את כלי המקדש האבודים. הוא סיפר על כך בהזדמנויות שונות וביקש לעשות כל מאמץ כדי להגיע לכלים אלה, שעל מיקומם הנסתר מצא רמזים שונים בקבלה ובמקורות אחרים.

[...] ככל שהתקדמו החופרים בעבודתם, הלכה והתגברה התרגשותו של הרב. הוא שהה רבות במחילות ותכנן בהתייעצות עם מומחים את כיוון החפירות [...] עם ההתקדמות בחפירות הגיעו לחדר שעל פי כל החישובים שערך הוא עם אנשי סודו, הינו מול קודש הקודשים. בקיר התגלה שער סתום. התרגשות עזה אחזה ברב, אשר סבר שאם יוכח שאכן השער הנו "שער הכוהנים", תתגלה בעזרת נתונים נוספים תמונה ברורה בדבר מיקומו המדויק של המקדש. נוסף על כך, הרב קיווה כי מעבר זה - המוליך מתחת לבית המקדש ומותר להסתובב בו, שכן המחילות שמתחת להר הבית לא נתקדשו - יאפשר לגלות את מקום המסתור של כלי המקדש, ובכך לקרב את הגאולה.

22. בבית אלוקים נהלך בראש (עמ' 280-281)

גילוי המנהרה [שמובילה אל מתחת להר הבית] הסב לרב התרגשות עזה [...] "מצאנו מנהרה מתחת לקודש הקודשים, חלל עצום. כל הסימנים מעידים שהחלל הזה יובילנו למקום המשוער של קודש הקודשים. אם רק ניתן יהיה להתקדם עוד קצת פנימה, נגיע ממש אל מתחת ל'אבן השתייה', ושם צריכים להימצא חלק מאוצרות המקדש. על פי הקבלה, ברגע שיימצאו אוצרות אלה, יבוא המשיח".

23. משאת נפש (עמ' 283)

מספר כתב הערוץ הראשון בטלוויזיה מוטי עדן:

במשך תקופה ארוכה הייתי מקורב מאוד לרב גץ. הוא התייחס אליי כאל בנו, חיבבני ושוחח עימי על נושאים רבים, כשהעיקרי שבהם - תהליכי הגאולה והשילבים שעלינו לעבור בדרך לבוא הגואל.

הרב שיתפני במשאת נפשו - להיכנס מתחת להר הבית על מנת לגלות את מקום ארון הברית, ובכך להחיש את הגאולה.

[...] הרב היה במחילות כל לילה ועודד וחזק את העושים במלאכה. הוא היה שרוי בהתרגשות עילאית.

24. עלייה להר הבית (עמ' 427)

הרב חש כאב עז ודמעות רבות שפך על חורבן הבית ועל עלבון ההר ששועלים מהלכים בו [...] הרב ראה ערך לאומי עצום בכך שתהיה דריסת רגל יהודית, וכל יהודי יוכל לעלות להר הבית לא רק לשם ביקור אלא יוכל להתפלל במקום הקדוש לנו ביותר. הוא סבר שישנם שטחים נרחבים בהר הבית המותרים מבחינה הלכתית בכניסה אף ללא טבילה, וכי שטחים אחרים דורשים הכנה כטבילה במקווה וחליצת המנעל. אולם הרב טען שרק הרבנות הראשית, כגוף ציבורי ממלכתי, מוסמכת לפסוק בעניין זה.

משימה

עקביות, נחישות והתמדה הן בין העקרונות החשובים להובלה למציאות. כיצד באו לידי ביטוי עקרונות אלה אצל הרב גץ?

◀ באילו תחומים בארגונכם נמצאים / חסרים עקרונות אלה?

◀ חשבו על תוכנית פעולה לשיפור ולשימור הנ"ל.

סיפורים לדוגמה על הרב גץ המתארים יחס ייחודי לכל תלמיד מתוך הספר "רב הכותל" בעריכת שמחה רז

מבוא

בתחילת המאה ה-20 הדגיש ג'ון דיואי⁶ את הצורך בהוראה דיפרנציאלית המבוססת על צרכיו, יכולותיו ותחומי העניין של התלמיד. דיואי טען כי יש להוביל את הילד להצלחה על ידי נתינת משימות התנסותיות במגוון חושים, וכי המשימות צריכות להתאים לתחומי העניין של הלומד ולרמתו הקוגניטיבית. לימים, פיתחה מריה מונטסורי שיטות להוראה התנסותית המערבת חושים וחשיבה.

רמתו הקוגניטיבית של כל תלמיד היא שונה, ולכן גם בכיתה המורה צריך קודם כול לזהות את המקום הקוגניטיבי שבו נמצא הילד. לאחר מכן עליו לתת לכל תלמיד אתגרים שמעלים אותו במעט מעל הרמה הקוגניטיבית הנוכחית שלו.

לאזור ההתפתחות של הלומד קרא על לב ויגוצקי⁷ "אזור ההתפתחות הקרובה" (Zone of Proximal Development).

זיהוי נקודות החוזק של הילד הוא המקור להעצמתו.

בהיותו מנהל בית ספר הקפיד הרב גץ לזהות את נקודות החוזק של כל תלמיד ולהעצים אותו בכך. לדוגמה, את הילדים שהיה להם קושי לשבת בכיתה היה מעצים בחקלאות ובחיבור לאדמה. תלמידים אלו היו אחראים על הגינה הבית-ספרית וזכו להוקרה והערכה בטקסי הבוקר, כאשר הרב ציין את שמותיהם ואת עבודתם - התהליך והתוצאות.

הרב כמחנך הדגיש בפני חניכיו את החשיבות של התהליך, ולא רק של התוצאה.

משימה

לאור התיאוריות שלעיל, לאור הסיפורים שלהלן על הרב גץ ולאור הידע האישי שלכם:

- ▶ חשבו וכתבו באילו כלים ניתן למפות את רמת הלמידה של כל תלמיד ולקדמו ממקום זה.
- ▶ חשבו וכתבו באילו מקצועות יכולים לבוא לידי ביטוי אחד או יותר מחמשת החושים וכיצד.

25. ילד אוטיסט (עמ' 76)

יום אחד אמרה עובדת סוציאלית לרב שישינו ילד אוטיסט הזקוק לבית חם. הרב אימצו ללא היסוס.

יפה היה הילד, עיניו כחולות וזכות. הרב והרבנית טיפלו בילד כבנם, סיפקו לו את צרכיו הגשמיים ואף ניסו להעניק לו סיפוק נפשי. הילד אהב מוזיקה. בשמעו מנגינות נראה היה מדושן עונג. ידע הרב את אהבתו זו של הילד, ועל כן בהיכנסו הביתה מיד פצח פיו בניגון כדי לשמחו.

26. גיוון בדרכי הוראה במקצועות קודש המתאימים למגוון סגנונות לומדים (עמ' 64)

מדי יום, עם תום התפילה, סיפר הרב לילדים סיפורי תנ"ך וסיפורים על גדולי ישראל. הוא הציג והמחזיז בפניהם את הסיפורים, והילדים שיחקו יחד במשחקים סביב הנושאים הנלמדים. כך חומר עיוני וקשה נקלט ונחרט בליבות התלמידים, בזכות המשחק וההצגה.

27. יצירת מוכנות ללמידת מקצועות קודש (עמ' 26)

בגיל 22 מונה הרב גץ לשמש כרבה של סוק אל-ארבע, עיירה בצפון מערב תוניסיה [...] עד אז לא היה בעיירה תלמוד תורה לילדים, כל ילד למד תורה עם אביו וסבו. בהגיע הרב לכפר, ובראותו את המצב, החליט לארגן תלמוד תורה לילדים. ביום הראשון הגיעו הילדים מתוך סקרנות, אולם ביום השני לא הופיעו. הרב לא התייאש. הוא ביקש לאסוף את כל הילדים ושאלם מדוע לא הופיעו ללמוד. "איננו רגילים ללמוד, ואיננו רוצים ללמוד", השיבו. "אם כך", שאל הרב, "מה אתם רוצים לעשות?" - "אנו רוצים לשחק כדורגל". "בסדר גמור", השיב הרב. "חכו לי מעט". רץ הרב לביתו ושב לאחר דקות מספר כשהוא לבוש בגדי ספורט. "בואו לשחק יחדיו". התלהבו הילדים מהרב המשחק איתם. לאחר שעה של משחק התעייפו הילדים והרב אמר להם "בואו נכנס לבית הכנסת ונלמד קצת בצוותא". כך עשה במשך ימים מספר עד שהלימוד התחבב על הילדים ורבים באו ליטול חלק בשיעוריו של הרב.

6 Dewey, J. (1916). Democracy and Education. New York: Macmillan.

7 Vigotsky (1978). Mind and Society. Cambridge, MA: Harvard University press.

חלק ד למידת עמיתים - "אין סכין מתחדדת אלא בירך חברתה"⁸

מבוא

למידה בחברותא / למידת עמיתים היא דרך לימוד יהודית בת מאות שנים. כיום גם בעולם המחקרי מעריכים מאוד את התרומה הלימודית של עבודה בקבוצות ולמידת עמיתים לכל יחיד.

ויגוצקי טען שלמידה תמיד מתרחשת בהקשר חברתי, ולכן יש לעצב תנאים ללמידה בחברותא.

הרב גץ יצר בבית הספר קבוצות של "תומכי הוראה" לפי נקודות חוזק, גם בקרב המורים וגם בקרב התלמידים. כל תלמיד וכל מורה לימדו את עמיתיהם לפי נקודות החוזק שלהם. תהליך זה יצר העצמה של התלמיד ושל המורה. הרב גץ האמין כי למידת עמיתים יעילה בעיקר משום שכש אחד מדבר אל רעהו "בגובה העיניים" הלמידה מוטמעת טוב יותר.

משימה

לאור התיאוריה שלעיל ולאור דרכו של הרב גץ, דונו וסכמו:

- ▶ כיצד ניתן לפתח בבית הספר / בכיתה אקלים מתאים ללמידת עמיתים?
- ▶ מהן הדרכים ללמידת עמיתים בחדר המורים?
- ▶ נוסף על כך: עיינו במסמך [תפקודי לומד במאה ה-21](#)
- ▶ לאילו מתפקודי הלומד של המאה ה-21 נתן הרב גץ מענה?
- ▶ כיצד תוכלו לתת מענה לתפקודי לומד במאה ה-21 בבית ספרכם?

מבוא

מתוך "ספר ההכלה"⁹:

"ההכלה נקשרת לאינטגרציה, לסביבה מאפשרת ומטפחת. במשמעותה היישומית היא מתייחסת לשילוב הלומדים וקידומם בחינוך הרגיל תוך הרחבת יכולת הכללתם ומתן מענים מגוונים תוך התחשבות בצרכים המיוחדים שלהם ויצירת התנאים שיסייעו להם לממש את יכולותיהם בתחומים השונים".

הכלה מאפשרת לקבל כל תלמיד באשר הוא, גם אם הבית שבו גדל איננו דתי, כפי שנכתב בחוברת אבני דרך - יעדי החמ"ד באבן דרך מס' 4: "כל תלמיד זכאי לומר קריאת שמע".

הרב גץ השקיע מאמצים רבים לקרב ילדים יהודים, תלמידים ובני משפחותיהם, ודאג שכולם יקבלו חינוך ציוני-דתי. בין השאר הוא דאג ללימודיהם של נכדיו היתומים, ילדיו של בנו יאיר גץ הי"ד, והדריכם לדרך התורה והמצוות, בבחינת "לכל אדם ישנה". ואכן ילדים אלה ותלמידיו הרבים הם כיום הורים לילדים הלומדים במסגרת החמ"ד מתוך אהבה גדולה לתורה, והם עצמם מעמידים תלמידים הרבה במסגרות החמ"ד למיניהן.

משימה

לאור רעיון ההכלה בכלל ובחמ"ד בפרט, ולאור המקורות שלהלן המלמדים כיצד הקפיד הרב גץ לא לוותר על אף תלמיד, ואף סייע להם בהמשכיות הלימוד במסגרת החמ"ד עד לשירות צבאי משמעותי:

דונו בדרכים לגיוס קהילת ההורים לטובת המשכיות לחינוך הילדים במסלול החמ"ד.

9 שמש, ז. (2012). [ספר ההכלה](#). משרד החינוך.

1. "איש אשר רוח בו, שיכול להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד" (רש"י, במדבר כז, יח) (עמ' 26)

בגיל 22 מונה הרב גץ לשמש כרבה של סוק אל-ארבע, עיירה בצפון מערב תוניסיה [...] עד אז לא היה בעיירה תלמוד תורה לילדים, כל ילד למד תורה עם אביו וסבו. בהגיע הרב לכפר, ובראותו את המצב, החליט לארגן תלמוד תורה לילדים. ביום הראשון הגיעו הילדים מתוך סקרנות, אולם ביום השני לא הופיעו. הרב לא התייאש. הוא ביקש לאסוף את כל הילדים ושאלם מדוע לא הופיעו ללמוד. "איננו רגילים ללמוד, ואיננו רוצים ללמוד", השיבו. "אם כך", שאל הרב, "מה אתם רוצים לעשות?" - "אנו רוצים לשחק כדורגל". "בסדר גמור", השיב הרב. "חכו לי מעט". רץ הרב לביתו ושב לאחר דקות מספר כשהוא לבוש בגדי ספורט. "בואו לשחק יחדיו". התלהבו הילדים מהרב המשחק איתם. לאחר שעה של משחק התעייפו הילדים והרב אמר להם "בואו נכנס לבית הכנסת ונלמד קצת בצוותא". כך עשה במשך ימים מספר עד שהלימוד התחבב על הילדים ורבים באו ליטול חלק בשיעוריו של הרב.

2. "כל המלמד את בן חברו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו" (רש"י, במדבר א, א) (עמ' 34)

מספר ישי הרצל, מראשוני הילדים שהגיעו מתוניסיה לצרפת:

"קשה היה לנו בלי הורינו, בלי חום המשפחה, בלי האוכל המוכר של אימא, הכביסה הנקייה בארון, השקט והאינטימיות המשפחתית. אולם הרב גץ [...] השלים לנו את החסר. הוא התייחס לכל אחד ואחד מבני החבורה כאל בנו. הוא עודדנו ותמך בנו ברגעים הקשים. אנו היינו אז בגיל ההתבגרות - גיל קשה לכל הדעות. לעיתים היינו רבים, צועקים ומרימים יד איש על רעהו, והרב תמיד השכין שלום בינינו, ולימדנו כיצד לחיות בצוותא, בשלום ובשלווה.

אבן דרך 5: חמ"ד וקהילה

מבוא

גדרות בית הספר אינן גדרות החינוך של הילד. כל ילד נמצא במעגלי חינוך נוספים המצמיחים אותו ומשפיעים עליו: הבית, הקהילה, תנועת הנוער וכו'.

על המנהיג לעשות את החיבורים בין מעגלים אלו לצורך חינוך מיטבי. רק ראייה הוליסטית כזו תשפיע גם על התלמיד וגם על הקהילה. גיוס הקהילה לצורכי בית הספר ייתכן רק על ידי מתן מענה לצרכים המגוונים של הקהילה (פיזיים, רגשיים, פסיכולוגיים וכלכליים).

משימה

על סמך רעיון החיבור לקהילה שלעיל ולאור הסיפורים על הרב גץ שלהלן התייחסו למשימות הללו:

- ◀ ככמו מהם הצרכים שאותם זיהה הרב גץ בתפקידיו השונים ומהם המענים שנתן להם. כיצד, לדעתכם, המקרים הללו בנו את תדמיתו כמנהיג בעיני הקהילה?
- ◀ דונו וכתבו: מה אתם כמנהלים / אנשי חינוך "לוקחים" מסיפורים אלו?
- ◀ בנו מודל לבניית קשר של אמון עם הקהילה, ותכננו צעדים לקידום אבן דרך זו בבית ספרכם.

3. הכלה ואינטגרציה בהקמת בית הספר האזורי הראשון (עמ' 60)

הרב גץ, שהיה אחראי לבתי רשמי על בתי הספר, החליט שמצב זה של בתי ספר יישוביים קטנים ללא תנאים אינו יכול להימשך, ולכן הגה רעיון חדשני - בית ספר אזורי לכל ילדי המושבים (דבר שטרם היה כמותו בכל רחבי הארץ).

יתרונות רבים ראה הרב בחידוש זה: בצד הטכני - קל יותר לפתח מוסד אחד ובו להשקיע את מלוא התקציבים, כוחות ההוראה הטובים והציוד. אף כאידיאולוג חינוכי ראה הרב יתרון בהקמת מוסד זה - הוא דגל במושג שטרם היה ידוע באותם ימים: אינטגרציה. הרב שאף לשילוב מלא של כלל התלמידים מהיישובים השונים ומהעדות השונות על מנת להעלות את רמת הלמידה.

4. קצין ביקור סדיר (עמ' 59)

עקב קשיי הפרנסה באותם הימים, היו הורים מיישובי הסביבה שהעדיפו כי ילדיהם יישארו בבית וירעו את הצאן. הרב התנגד לכך בכל תוקף. ביום שבו תלמיד לא הגיע לבית הספר היה הרב מכתת רגליו לבית התלמיד כדי לברר את סיבת היעדרותו, ואם התברר שהילד עובד - הסביר הרב כדרכו בדרכי נועם מדוע על הילד ללמוד בצורה סדירה. היו הורים שכעסו על הרב המונע מבנם לסייע בידם, אולם הרב, שחינוך כל ילד וילד היה כה חשוב בעיניו ולכל ילד התייחס כאל בנו, לא שעה לדברי ההורים. "בבקשה, הנכם יכולים להתלונן עליי, אך הילד ילמד", אמר.

5. יחד שבטי ישראל (עמ' 70)

גם לילדי המושבים והקיבוצים שבסביבה דאג הרב גץ. מספר שלמה כהן, חבר קיבוץ פרוד השייך לתק"ם:

הרב היה מגיע לקיבוצנו - קיבוץ פרוד - לפחות אחת לחודש. הוא היה מגיע ממרחק של למעלה מעשרים קילומטר על אופנוע עם שלושה גלגלים. היה נוסע בכביש התלול והמפותל היורד ממירון לקיבוץ. בהגיעו היה פונה לגן הילדים, מספר לילדים על אבות האומה וחכמיה וממלא אותם באהבת התורה והמצוות.

6. בית פתוח לרווחה (עמ' 67)

הרב גץ אהב מאוד את תלמידיו והם השיבו לו אהבה. הוא סופר ממושב עלמה מספר:

עם תום יום הלימודים היה הרב מזמיננו לביתו, מכבדנו במאכל ובמשקה ומשוחח עמנו. גם בשבתות היה הרב מזמיננו להתארח בביתו. היו ילדים ששהו אצלו שבת שלמה, אך היו שהעדיפו להיות בביתם בשבת, ולכן הרב דאג להתקין עירוב בין מושב "עלמה" למושב "כרם בן זמרה", וכך יכולנו לצעוד בשבת כמה קילומטרים כדי להגיע לרב. הרב היה מקבלנו בסבר פנים יפות, לומד איתנו ומשוחח איתנו על הנושאים שהעסיקו אותנו.

1. ביעור הבערות גם בקרב ההורים (עמ' 70)

רבים מהעולים החדשים לא ידעו קרוא וכתוב. הרב לא השלים עם מציאות עגומה זאת והקים למענם כיתות לימוד בשעות הערב. כיתות אלו לא היו בפיקוח משרד החינוך ולכן הרב חיפש מורים מתנדבים לפעילות זאת.

מספר משה זרחי:

הרב שכנע אותי ושכמותי - ותיקים בארץ - לצאת בערבים וללמד עברית ביישובי עולים. מדי ערב נסענו חמי ואני ללמד עברית במושב "דלתון". הרב שמח מאוד כשהתחלתי בכך, אך אמר לי: "אין זה מספיק שאתה עושה זאת, מחר תביא עוד חמישה חברים". ולמחרת לא הרפה ושאל: "היכן היית אתמול, מי הצטרף אליכם?"

הוא התעניין, לחץ והשפיע שייפתחו כיתות במושבים נוספים וכך רבים מהעולים התקדמו בידיעותיהם בעברית, דבר שתרם רבות להתאקלמותם בארץ.

2. הקמת בית ספר חקלאי כמענה לצורך של הקהילה (עמ' 65)

בית הספר הממ"ד בכרם בן זמרה היה בית ספר חקלאי. הכשרת הקרקע בוצעה בפועל על ידי התלמידים יחד עם הרב וצוות המורים. יחד איתם סיקל הרב ועדר, ובעצמו התקין קווי מים באדמות בית הספר. אף בבנייה ובשיפוץ עסקו הילדים והצוות. התלמידים גידלו פרחים, בצל וירקות. הייתה גם כוורת של דבש. התוצרת שווקה ונמכרה והרווחים הושקעו בבית הספר לצורכי ציוד, ריהוט ופיתוח עיוני ומעשי [...] לימודי חקלאות אלו היוו עזרה ממשית להורי התלמידים, שכן רבים מהם לא למדו חקלאות ולא היו בקיאים במלאכתם. הרב עודד את התלמידים במלאכתם וקרא להם "בולדוזרים", וכך הוכשרו התלמידים כחקלאים לעתיד, האמונים על מלאכתם ושמחים ביגיע כפיהם.

3. פרויקט הזנה בבית הספר בתקופת הצנע (עמ' 63)

תקופת הצנע הייתה באותם הימים. בבתים רבים חסרה פת לחם, לכן הונהג בבתי ספר רבים שהילדים יסעדו את ליבם בבית הספר. לעיתים סעודה זו הייתה הארוחה היחידה שהילדים הכניסו לפיהם באותו יום. אף בבית ספר "בניהו" הונהגה ארוחה חמה. בהפסקת הצהריים עשרות רבות של תלמידים נכנסו לחדר האוכל, כולם עייפים ורעבים. כדרכם של ילדים, רבה הייתה ההמולה - מריבות על מקומות ישיבה, על האוכל, דחיפות ומריבות. אך הן לא ארכו זמן רב. ברגע שבו הופיע הרב על מפתן חדר האוכל נרגעו התלמידים, ניגשו ליטול ידיים ולאכול בדרך ארץ. הרעש נעלם כלא היה. שקט ושלווה השתררו סביב.

4. ערבות לזולת ללא תנאים (עמ' 54)

מספר יונתן מזוז, מזכיר הרב:

לא אחת נתבקש הרב לחתום כערב על הלוואה בנקאית, ותמיד נענה ולא השיב פני חבר ריקם. פעם פנה אליו מנהל הבנק ושאלו: "הגד לי כבוד הרב, האם אתה רוטשילד? הכי צד נכון אתה להיות ערב לכל דכפין?" ענה לו הרב בחיוך: "הנך יכול לסרב מלקבל את חתימתי. החלטה זו בידך היא. אך אמור לי: האם יש מישהו שחתמתי עבורו ולא עמד בהחייבותו?!"

5. רודף שלום (עמ' 56)

מספר שלום כמיסה ממושב דלתון:

פעם בחג השבועות פרצה מריבה גדולה שגלשה למכות. אחד התושבים רץ לעבר כרם בן זמרה להזעיק את הרב גץ. ללא היסוס רץ הרב את חמשת הקילומטרים המפרידים בין כרם בן זמרה ודלתון, הגיע במהירות למושב, עבר מאחד לשני ולא הניח להם עד שעלה בידו להשכיח שלום ביניהם.

6. פוסק ללא עוררין (עמ' 56)

הקהילה קיבלה את עמדתו ופסיקתו ללא עוררין. תושבי הגליל לא נזדקקו לפנות לבית המשפט - כשנתגלע סכסוך בין שניים, פנו לבוררות אצל הרב. לאחר שהרב פסק, לא קמו עוררין לדבריו.

7. תמיכה נפשית (עמ' 55)

הרב הבין לנפש האדם וסייע לאנשים להתגבר על מועקותיהם. מספר יצחק הרשטיק, חבר המושב:

ניצול שואה הנני, אוד מוצל מאש. זכיתי לעלות לארץ, אך זיכרונותיי מגיא ההריגה ליווני ולא הרפו ממני. הרב גץ ניסה לדובבני שאספר מה שעבר עליי, ומאחר שהתעניינותו הייתה כה כנה, הסכמתי להיפתח בפניו ולספר לו את אשר עברתי: "בזמן השואה התחבאתי בגטו בצ'כיה. באחד הימים הכריז הגסטאפו שעל כל היהודים לצאת מיד. נחרדתי, לא ידעתי האם לצאת או להמשיך להתחבא. יהודי בן עירי שאלני: 'מה נעשה?' ענית לי: 'פה במחבוא אין לנו אוכל ואין אוויר לנשימה, כמה זמן נוכל להמשיך לחיות פה? יום-יומיים? בוא, נצא ונהיה עם כל היהודים'. יצאנו מהמחבוא וכלאנו עם כל היהודים. רבים מיהודי העיר נספו ואני בדרך נס שרדתי, אולם נטל הזיכרונות מדיד שינה מעיניי". שמע זאת הרב, שח לי דברי כיבושין ואמר: "אייזיק, אינך יודע איזה קידוש השם עשית בהליכתך עם כל היהודים". דבריו עודדוני והיו מזור לנפשי.

8. והשיב לב אבות על בנים (עמ' 56)

בבית הספר שניהל, לימד הרב את הילדים שיעורי קודש. הילדים שבו לביתם עם הידע שרכשו בבית הספר ואהבת התורה שהחדיר בליבותיהם. כך, בזכותם של הילדים, משפחות רבות התחזקו והתקרבו למסורת.

9. בקש שלום ורדפהו (עמ' 82)

בני זוג רבים פנו אליו בבקשה שישיכין שלום ביניהם ולא יצאו מפתח ביתו עד שישורו ההדורים. כשהגיעה לאוזניו שמועה על קושי במשפחה מסוימת, פנו הוא ורעייתו לבית המשפחה. הרב דיבר עם הבעל והרבנית שוחחה עם האישה; ישבו כולם בצוותא ושוחחו; ולא עזבו עד שהמחלוקת נפתרה והשלום הושב על כנו.

מספר מסעוד נחמיאס, תושב כרם בן זמרה:

קרובתי עלתה לארץ ממרוקו והתגוררה באזור תל אביב. בינה לבין בעלה התעוררה אי הבנה שהתלקחה והם עמדו על סף גירושין. סיפרתי זאת לרב והוא אמר ללא היסוס: "בוא וניסע אליהם". עלינו על רכבו של הרב ונסענו במיוחד מהגליל לתל אביב. הרב שוחח איתם שעה ארוכה, סייע בפתרון הבעיה והשיכין שלום ביניהם. בזכותו בני הזוג לא התגרשו והשלום שב לשרור בביתם. לימים זכו למשפחה ברוכה של שמונה ילדים!

10. מנהל של חסד - פורש לרעב לחמו (עמ' 54)

בשנותיה הראשונות של המדינה קיבלו התושבים ביישובי עולים רבים, וכן בכרם בן זמרה, משכורת בצורת שובר קנייה שבאמצעותו יכלו לרכוש מצרכים בצרכנייה בלבד. הרב גן, אשר שימש מנהל בית הספר, היה היחיד שקיבל את משכורתו ממשרד החינוך - לפיכך מצבו הכלכלי היה טוב יותר משל יתר חברי המושב. אך הרב לא החזיק טובה לעצמו. כיסו היה פתוח לכל דכפין. כשחבר נזקק למזומן לשם קניות בחוץ, נתן לו מכספו. כששמע על משפחה במצוקה שאין ביכולתה לפרוע את חובה בצרכנייה, פרע הוא את החוב מכספו בלב שמח ובנפש חפצה. העיד הרב שלמה ממן: "מרבית משכורתו של הרב הופנתה לגמילות חסד ומיעוטה לפרנסת משפחתו ברוכת הילדים".

11. בית חינוך כמשפחה בסעודת שבת (עמ' 83)

בתום התפילה הסב לשולחן שבת ועמו אורחים רבים - מורים, מורות, גנות, בנות שירות לאומי, חיילים וחיילות שרוחקים היו מביתם, וכן כל מי שהזדמן לאזור הגליל ולא היה לו היכן לשבות. הכול באו לבית הרב בידועם כי שם יתקבלו כבני בית רצויים.

12. רב של חסד (עמ' 338)

הרב גן לא המתין שיבואו אליו. כרועה הדואג לצאנו הסתובב ברחבה, התבונן במבקרים ובמתפללים, וכשנראה לו אדם זקוק לעזרה - עזרה נפשית, כספית או בריאותית - מיד היה ניגש אליו ובחיוך אוהב מציע את עזרתו. מידי לילה ברדתו למחילות הכותל לשם אמירת "תיקון חצות" לפני בורא עולם, היה נעצר ברחבת הכותל, ניגש לכל סדרן ולכל עובד והתעניין בשלומם, בשלום האישה והילדים, שואל אם יש בעיות מיוחדות וקשיי פרנסה והאם יוכל לסייע בדבר מה. רק לאחר שעשה את חובתו כלפי אדם, פנה לבית הכנסת אל מול קודש הקודשים לתפילה לריבונו של עולם.

13. לב שומע (עמ' 338)

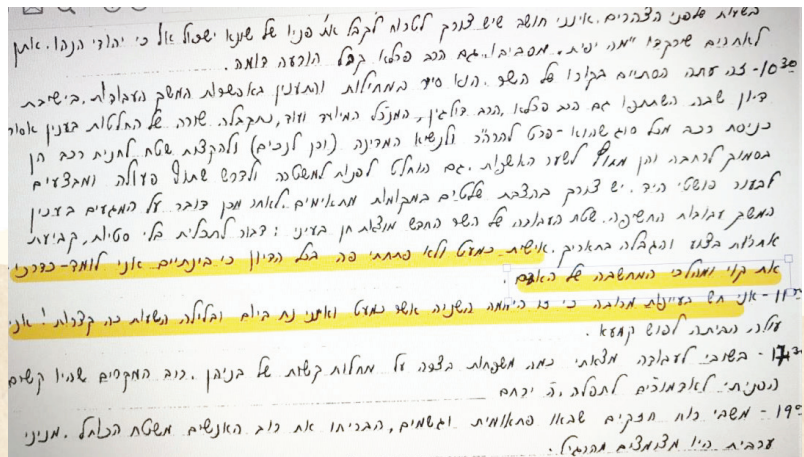
מספר מזכירו הרב הרצל בוכניק:

התנהגותו הסבלנית כלפי התימהוניים למיניהם ששוטטו ברחבת הכותל והיו מבקשים את קרבתו - לפלא הייתה בעיניו אף את אלה שפנו אליו מתוך סערת נפש גדולה וניכר היה כי אין הם נמנים על "אנשים מן היישוב" היה מורה לי להכניס אליו, ולאחר זמן היו יוצאים מחדרו כשחיוך נסוך על פניהם.

14. מתוך הצוואה הרוחנית - הנחיות לחיים של חסד (עמ' 479)

"תהא ידכם תמיד פתוחה למתן צדקה, ועל זה נאמר: 'ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם'. הקפידו על הפרשת 'מעשר צדקה' מכל רווח אשר יבוא לכם בעזרת ה'".

מתוך יומני הרב גן:

השני... אהבה... חסד... חסד ומיעוטה לפרנסת משפחתו ברוכת הילדים.

פעילויות לצוות בחכמ"ה

מבוא

דמותו של הרב גץ מזמנת עיסוק במנהיגות על רכיביה השונים בתוך עולם בית הספר. יחידה קצרה זו, המיועדת לצוותי בחכמ"ה (צוות ניהול בית ספרי) מטרתה לאפשר שיח סביב מנהיגות בית ספרית היונקת מהשראתו של הרב גץ.

מטרות

1. דיון במנהיגות וברכיביה השונים
2. יצירת שיח מקצועי בקרב צוות בחכמ"ה
3. הנחת דמותו של הרב גץ בכלל אוכלוסיית בית הספר כדמות המייצגת מנהיגות ציונית-דתית
4. ניסוח עקרונות המנהיגות בבית הספר שלנו

מבנה הפעילות

- א. משימת פתיחה: מהי מנהיגות
- ב. היכרות עם סיפורי הרב גץ לעיבוד הערכים שנלמדו
- ג. יצירת אדפטציה לבית הספר שלנו: תיאור הערכים שנלמדו, מהי מנהיגות בבית הספר הספציפי שלי.

פעילות 1 מנהיגות לאור דמותו של הרב גץ

שלב א מהי מנהיגות?

המנחה יפתח באמירה: צוות בחכמ"ה, נבחרתם להוביל ולהנהיג את הארגון שלכם.

משימות פתיחה בקבוצות

- ◀ דונו בקבוצות מהי מנהיגות בעיניכם. נסחו הגדרה ל"מנהיגות".
- ◀ עיינו במקורות מידע שונים, בדקו את מהימנותם והשוו ביניהם.
- ◀ ערכו מחדש את ההגדרה שלכם למנהיגות ושתפו עם עמיתים.

שלב ב מנהיגות לאור תכונות הרב גץ - עבודה בקבוצות

לכל קבוצה יחולקו קטעי המידע שלהלן והמשימה.

רקע

ג'ים קולינס בספרו "גלגל התנופה: מטוב למצוין"¹⁰ מתאר חמישה סוגי מנהיגויות, כאשר הרמה הגבוהה ביותר היא מנהיגות שלב 5. המאפיינים של מנהיג ברמה זו הם:

1. **צניעות וקשב:** ניהול דמוקרטי וקשוב, תוך קבלת אחריות גם על כישלונות. הזזת האגו, ייחוס ההצלחות לסביבה התומכת והכישלונות - לעצמו.
2. **נחישות והתמודדות עם המציאות:** כוח רצון ונחישות להשגת היעדים, נכונות להביט במציאות, גם במקרים הקשים שבה, ולקבל החלטות "קשות".
3. **חריצות:** נכונות לעבוד קשה.
4. **כריזמה:** יכולת להוביל אנשים.
5. **טיפוח דור המשך:** יצירת צוות ותרבות ארגונית, כך שגם אחרי עזיבת המנהיג הארגון ממשיך לעבוד במיטבו.
6. **כלל האוטובוס:** יצירת צוות איכותי ומקצועי. "העלאה" של האנשים הנכונים ל"אוטובוס".
7. **תפיסת הקיפוד:** זיהוי נקודות החוזק והתעמקות בהן. מה מניע, מה מלהיב ומהו הבידול שלך.

10 קולינס, ג'. גלגל התנופה: מטוב למצוין. תל-אביב: פקר הוצאה לאור.

הסיפורים המוצגים בפניכם לקוחים מתוך הספר "רב הכותל" בעריכת שמחה רז

1. ניהול שני בתי ספר במקביל (עמ' 70)

בית הספר הממ"ד בצפת נקלע לקשיים שונים והיה צריך לשקמו. מפקחי הממ"ד פנו לרב גץ וביקשו שיאות לקבל על עצמו גם את ניהול בית הספר בצפת. הרב הסכים להירתם למשימה זו, וניהל במקביל את שני בתי הספר. לאחר שהעלה את בית הספר בצפת על דרך המלך - שב במלוא עוזו לניהול מלא של בית הספר בכרם בן זמרה.

2. תעצומות גוף ורוח (עמ' 53)

מספר חיים מנחם דגן, מנהל בית הספר:

לנו, חברי המושבים, נדמה היה שהרב [גץ] נמצא בכמה מקומות בעת ובעונה אחת. למרות שלא היה לרב רכב, הוא הגיע לכל מקום שנתבקש ברגל, בסוס או בעגלה. קשיים טכניים לא מנעו בעדו מלקיים מצוות. הוא היה בבית הספר בכרם בן זמרה; לפתע הופיע בדבר מצווה בעלמה; לא חלף זמן וכבר ראוהו עוזר לחבר בדלתון... תעצומות נפש היו לרב, ועם כל עיסוקיו הרבים מעולם לא נראה עייף, ובכל מקום שנזקקו לו הופיע בשמחה ובחיוך.

3. איש רב פעלים ורב תחומי (עמ' 51)

הרב גץ שימש בכל התפקידים החשובים: רב, מנהיג, מנהל, מחנך, שוחט, מוהל ואיש צבא, ומעל הכול היה אבא - אב טוב ומסור הדואג לכל אחד מהתושבים. עם היותו של הרב איש מעשה שרגליו ניצבות בקרקע, ראשו הגיע השמימה! בזכות היותו איש מסודר המנצל כל רגע, קבע עיתים לתורה, הקדיש זמן רב ללימוד קבלה והתעלה בידעת מכמני התורה.

4. הנחיית מורים (עמ' 68)

הרב גץ הדריך את המורים וסייע להם בתחילת דרכם. מורה שהורה תחת הנחייתו קיבל ממנו במשך השנים הכוונה והדרכה. מוריו נחשבו מעולים, וחלקם אף מונו למפקחים. מספר מפקח באזור הצפון, שלום אלגלי:

לפני גיוסי לצה"ל הייתי במשך כמה חודשים מורה בכרם בן זמרה. צעיר לימים הייתי וחדש במלאכת ההוראה. בשעות שבהן לא לימדתי הזמין אותי הרב שאצפה בשיעורים שהוא מעביר על מנת שאלמד את מלאכת ההוראה. שיעוריו היו מרתקים ולמדתי מהם רבות. הרב הקנה לי ביטחון רב מלאכת ההוראה. יכולתי לשבת ולשוחח עימו בגילוי לב, ולפנות אליו בכל בעיה שהתעוררה.

עיקרון משמעותי נוסף במנהיגות, אשר לא נכלל במודל קולינס, הינו: **יזמות**.

מנהיג חייב לראות קדימה וליזום פעולות בכיווני עשייה חדשניים.

כמו כן, מנהיג הוא אדם הנוקט יוזמה ומטפל במקור של תופעה שלילית, ולא בסימפטום בלבד.

דמותו של הרב גץ מאופיינת במנהיגות שלב 5 מתוך תחושת שליחות.

בכל מקום שאליו הגיע הרב - מיד ראה עצמו כמנהיג-שליח. הדבר כלל תהליך של:

זיהוי הצרכים

בחינת שותפים

גיוס משאבים כלכליים ואנושיים

יצירת מוטיבציה

החדרת אמונה בדרך ותחושת שליחות במשימה.

הרב גילה יזמות חדשנית וטיפול בבעיות ביסודיות רבה.

משימות

מצאו בכל אחד מהסיפורים שלהלן עקרונות של מנהיגות.

אילו מהסיפורים על הרב גץ, שלכל הדעות הוגדר כמנהיג, נגעו בך במיוחד?

כיצד תוכל ליישם את העקרונות בארגון שלך?

5. הכרת תודה

הרב גץ מתאר ביומנו את שעשה לאחר ביקור ראש הממשלה, הגב' גולדה מאיר, ככותל המערבי:

"לאחר עצבת הפאליא, רכשתי את הצוות וחודיתי להם על שיתוף הפעולה הנאה ומסירותם לתפקיד"

הרב ראה חשיבות בהכרת תודה. הכרת התודה לצוות ולדור ההמשך חשובה גם בפן האנושי וגם ליצירת מוטיבציה.

6. התגייסות לגיוס מורים (עמ' 68)

מושבי הצפון, כיתר עיירות הפיתוח ויישובי הספר, נתקלו בבעיה חריפה. מורים מוכשרים ומיומנים העדיפו להישאר באזור המרכז. קשה היה עד מאוד לגייס כוח הוראה רציני לאזורי הספר, ולכן רמת הלימודים באזורים האלו הייתה נמוכה בדרך כלל מיתר אזורי הארץ. לרב היה חשוב עד מאוד שצוות ההוראה בבית ספרו יהיה צוות הוראה מעולה. במאמצים מרובים עלה בידו לגייס מורים ממרכז הארץ, מסמינר מזרחי וממקומות אחרים. מורים אלו גרו ביישובים עצמם ולעיתים אפילו בביתו. עקב המרחק הרב נבצר מהם לשוב לבתיהם לקראת שבתות וחגים, ועל כן חגגו לא אחת עם הרב ומשפחתו.

7. תקדים בנות שירות (עמ' 71)

במוחו של הרב עלה רעיון מקורי: הבאת בנות לשרת במושבים. שירות לאומי לא היה מקובל באותם ימים, אך הרב האמין שבנות תוכלנה לתרום רבות בשעות בית הספר ואחר הצהריים במושבים, ולכן פעל רבות להבאתן. בזכות קשריו הצליח להשיג בנות מהקיבוצים הדתיים שבבקעת הירדן ואף ממקומות רחוקים יותר, כירושלים. הבנות עבדו במסירות ותרמו רבות לכל יישובי הסביבה.

ורדית זיק שימשה מורה חיילת במושב והיא מעלה זיכרונות מאותם הימים:

הגעתי כמורה חיילת למושב עם עוד בנות מקיבוצי הבקעה. היינו קיבוצניקיות ממשפחות יקיות. בהגיענו לכרם בן זמרה הרגשנו שנחתנו לעולם אחר - משפחות עולים מארצות המזרח, עם שפה, מנהגים וחשיבה שונה. למרות שהרב הגיע מעולם שונה מצאנו מיד מסילה לליבו. הוא היה לנו כאב, תמך בנו ונתן גיבוי לעבודתנו.

8. המתנדבים בעם (עמ' 72)

בני נוער באו לסייע במושבי העולים.

מספר הרב ישראל אריאל, ראש "מכון המקדש" בירושלים:

נער הייתי ולמדתי בישיבה התיכונית "כפר הרא"ה". בחופש הגדול שלח ראש הישיבה, הרב משה צבי נריה, כמה נערים למושבי העולים כדי לסייע למתיישבים. כך הגעתי לכרם בן זמרה וגרתי בבית הרב כחודש וחצי. נדהמתי מתנאי המחיה במקום. יישוב ספר ללא גדר מערכת, הגבול פרוץ, השירותים מחוץ לבית, חשמל לא היה ומים היה צריך לרדת ולשאוב. בבית הרב היה בית כנסת והרב ניהל את התפילה ודרש בפני הקהל. כנער, אני זוכר עד כמה התפעלתי מאישיותו של הרב, ששימש מנהל, רב, איש ביטחון ומגשר בין העדות השונות. זכורני שהרב קרא לי ואמר: "בוא ונקרא שניים מקרא ואחד תרגום", וכך הרב הקדיש לי מזמנו למרות עיסוקיו הרבים ולמדנו בצוותא.

9. וקבצנו יחד (עמ' 51)

הרב גץ הבין את הצורך באינטגרציה בין בני העדות השונות ופעל לשם כך. הרב פנה לסוכנות וביקש לשלוח עולים חדשים מעדה מסוימת למושב שבו היו בני עדות אחרות, כדי למזג בין הגלויות.

10. טיפול שורש

סיפור מעניין על נקיטת יוזמה וטיפול "שורש" בבעיה מופיע ביומני הכותל של הרב גץ:

יום א, 29.9.56
03:00 - נבקש, במסגרת ארגון אג"מ, להתיישב (א.3.) ילדים
ומבוגרים ונלקט מונח ארבע. ארבעת אלה נוספים (התבאנו)
06:00 - אלה נתיישבו ע"י ג"מ ב. (שמואל) ארבע אלה נלקטו בק"מ
סלימה ופרימיליה למתנחלים סוגו. מתנחלי אג"מ נלקטו (התקלחות)
ז"מ מתנחלי אג"מ נתיישבו בק"מ נק"מ ונתיישבו במתנחלי
אג"מ א"ל ונתיישבו אג"מ ונתיישבו.

פעילות 2 "שלום בית" לאור עקרונות הרב גץ

הרב גץ בחר בשישה עקרונות ליצירת הרמוניה נאה בחיי הזוג. עקרונות אלו נכונים לכל קבוצת אנשים בעלי שותפות מתמשכת, חזון משותף ומשימות משותפות.

משימות

◀ עיינו בספר "רב הכותל", בעמודים 364-367, בנושא: "שלום בית" הדן בעקרונות נבחרים אלו.

◀ "תרגמו", התאימו וכתבו את ששת העקרונות לשלום בית עבור הארגון החינוכי שלכם / צוות ההוראה.

◀ דונו בדרכים ליישום העקרונות בצוותכם.

11. מיזוג גלויות - נוסח אחיד בתפילה (עמ' 84)

במשך כל השנה התקיים מנין אחד בכרם בן זמרה, משותף לבני כל העדות. לעומת זאת, בראש השנה וביום כיפור היו במושב מניינים נפרדים לאשכנזים ולספרדים. בראש השנה היה הרב מתפלל יום אחד עם האשכנזים ויום אחד עם הספרדים. הוא הכיר את המנגינות והנעימות של העדות השונות ובקולו הערב עבר לפני התיבה בשני המניינים ותקע את התקיעות.

12. כל ישראל כשרים (עמ' 475-481)

הרב גץ כתב בצוואתו: "היזהרו מאוד מלהתחבר עם בני זוג או בנות זוג שאמם לא שמרה על טהרת המשפחה. כל ישראל כשרים הם, מאוסטרליה עד אלסקה, בלי כל הבדל. אך היזהרו מאוד מאוד בנוסף לעניין הנ"ל, מלהתחבר עם בני הורים האוהבים קנטור ומחלוקת באשר זה הסימן הנמסר לנו ע"י רז"ל 'שאבותיהם לא עמדו על הר סיני...' יופי, עושר וכבוד וכד' לא יסנוורו עינכם בבואכם, אתם וצאצאיכם לבחור לכם בן זוג או בת זוג אלא יראת שמים, אהבת ישראל, צניעות, טהרת הגוף ושלום יהיו נר לרגליכם".

13. קירוב בני מיעוטים (עמ' 80)

הרב, שהיה איש צבא, החשיב מאוד את הקשרים עם בני המיעוטים בארץ ומחוץ לה ונעתר לבקשותיהם למול את בניהם, אף אם הדבר היה כרוך בנסיעה למרחקים. מספר אלוף משנה צבי רסקין, מפקד גזרת צפון:

באזור משמר הירדן שכנו שני כפרים ערביים שתושביהם לא ברחו בקום המדינה ונשארו מבודדים - קראד אל בקרא וקראד אל רנמה. גדלו ילדי הכפריים והיה צריך לערוך להם ברית. פנו ראשי הכפר למשטרה בבקשה שתסייע להם במציאת מוהל, וקיבלו רשימת מוהלים יהודים וערבים. לאחר בדיקה ובירור העדיפו ראשי הכפרים את הרב גץ כמי שיערוך ברית לילדיהם. נעתר הרב לבקשה, נסע עמהם לכפרם, ומל עשרות ילדים. עם תום עבודתו המאומצת הודו לו אנשי הכפר מאוד, ורצו לשלם לו את שכרו. אולם הרב סירב בתוקף, הרי לשם מצווה עשה זאת!

שליטה עצמית לאור דמותו של הרב אג

יחידה ליועצות, לבמ"ה ולכישורי חיים

מהלך הסדנה

פתיחה

שאלות פתיחה כגוריו לתלמידים שעדיין לא למדו על אודות הרב אג או כסיכום העובדות הידועות, לצורך התייחסות לדברים בהמשך השיעור:

מיהו הרב אג? מה מיוחד בו? מה נדרש כדי להגיע למדרגתו?

שלב א שאלון אישי והגדרה

חוויה: שאלון "בחן את עצמך" - האם יש לי שליטה עצמית?

נחלק לתלמידים שאלון (נספח 1) שעוסק במושג "שליטה עצמית" ובסיומו ננתח את התוצאות.

אפשר לערוך דיון קצר על התוצאות שהתקבלו:

▶ האם אני מצליח לווסת את רצונותי / רגשותי / מחשבותי?

▶ כיצד אני עושה זאת?

▶ האם אני נתקל בקושי בתחום זה?

נשאל האם מישהו יכול לשתף אותנו במקרה שבו הוא הצליח לשלוט בעצמו.

כתיבה

אדווה זיידמן, בת אורן מזעקי, צוות תכנים בחמ"ד

קהל יעד

היחידה מיועדת לתלמידים, אך אפשר להעביר סדנה זו גם לחדרי מורים ולהורים. לשם כך ניתן להרחיב את ההמשגה התאורטית ובשלב היישום לקשר את הנושא של שליטה עצמית לחוויות שחווה המורה / ההורה במהלך היום ולכוון לחשיבה על צעד קטן נוסף שיוכל לקחת בתחום זה.

מטרות

1. התלמיד יכיר את דמותו של הרב אג ואת סיפור חייו בקצרה.
2. התלמיד ילמד ויעמיק במושג "שליטה עצמית ומשמעותו לגביו".
3. התלמיד יפגוש את המושג "שליטה עצמית" בהקשר של דמותו של הרב אג.
4. התלמיד יבין את חשיבות המושג "שליטה עצמית" לחיי היום יום שלו.

מבנה הסדנה

פתיחה: שאלות גירוי

שלב א - שאלון אישי והגדרת המושג "שליטה עצמית"

שלב ב - עבודה בקבוצות - חיזוק המושג לאור סיפורים על הרב אג

שלב ג - דיון וסיכום במליאה

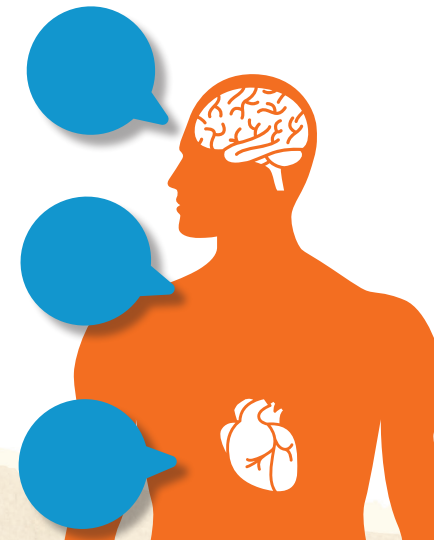

המשנה הגדרה של המושג "שליטה עצמית"

- ▶ "שליטה עצמית" או "ויסות עצמי" הם יכולתו של האדם לבקר את מחשבתו, רגשותיו והתנהגותו על פי הנורמות החברתיות ולהתאים אותם לנורמות הללו לצורך השגת מטרה כלשהי או הסתגלות למצב מסוים.
- ▶ שליטה עצמית היא מיומנות המתפתחת ונרכשת בהדרגה. מיומנויות זו מאפשרת לאדם את היכולת להיות חופשי ולנהל את עצמו.
- ▶ שליטה עצמית היא היכולת להגיב לאנשים או לאירועים או מצבים מתוך שיקול דעת ולא מתוך תגובה אוטומטית הישרדותית, כמו: בריחה, אלימות או האשמה עצמית.
- ▶ אדם בעל שליטה עצמית יכול לעצור, להתבונן, להקשיב לתחושת הגוף, לווסת את רגשותיו, לזהות את דפוס ההתנהגות המצוי והרצוי, לבחור את ההתנהגות המתאימה, את עוצמת התגובה שלו ואת הדרך שבה הוא בוחר להביע אותה.

אפשר לצייר על הלוח ציור של גוף הכולל לב, מוח וגוף ומתוך השאלון לכתוב היגדים הקשורים לאיברים השונים, וכך להמחיש את המושג "שליטה עצמית" על רבדיו השונים, לדוגמה:

- לב** - רגשות (ויסות רגשי, שליטה על עוצמת הרגש)
- מוח** - מחשבות (דיבור עצמי חיובי, מחשבות חיוביות ומקדמות אל מול מחשבות בולמות וחוסמות)
- גוף** - הרגלי התנהגות (בחירה בהתנהגות המתאימה, שינוי הרגלים, זיהוי דפוסי התנהגות)

שלב ב בקבוצות - הרחבת המושג באמצעות סיפורים על הרב גץ

בשלב זה נרחיב את הלמידה על המושג "שליטה עצמית" בעזרת התבוננות בדמותו של הרב גץ. נחלק את הכיתה לקבוצות, וכל קבוצה תקבל כמה סיפורים המבטאים **שליטה עצמית וויסות עצמי** (נספח 2), שאותם ינתחו לפי שאלות מנחות.

הערה: המורה מוזמן לעבור על הסיפורים ולבחור את הסיפורים המתאימים לשכבת הגיל. נחלק את הסיפורים לקבוצות התלמידים ונבקש מהם לענות על השאלות הללו ביחס לכל אחד מהמקרים:

- ▶ מה לדעתכם עבר במחשבתו של הרב גץ?
- ▶ שערו מה הרגיש הרב גץ.
- ▶ כיצד התמודד הרב גץ עם הבעיה?
- ▶ נסו להגדיר: האם הרב גץ פעל מתוך שליטה עצמית ברמת הרגש, המחשבה או ההרגל?

שלב ג דיון וסיכום במליאה

נערוך בכיתה דיון סביב השאלות הללו:

- ▶ האם תוכלו לשער מה התחולל בנפשו, במחשבתו ובגופו של הרב גץ?
- ▶ מה עזר לרב גץ להגיב כך? מה הוא אמר לעצמו? מה הנחה אותו? כיצד הצליח להתמודד עם הסיטואציות הקשות הנ"ל?
- ▶ אילו כוחות נדרשים כדי לפעול כפי שפעל הרב גץ?
- ▶ כיצד אתם הייתם נוהגים?
- ▶ האם בחיי היום יום שלכם אתם פועלים מתוך המחשבה, הרגש או ההרגל?

יישום

נבקש מהתלמידים להתייחס לשאלה:

- ▶ מתוך מה שלמדנו היום על המושג "שליטה עצמית" ולאור הסיפורים שנחשפנו אליהם על אודות הרב גץ, מה אני יכול ליישם בשבוע הקרוב?

שאלון "בחן את עצמך" - האם יש לי שליטה עצמית?

תמיד	לעיתים קרובות	לעיתים רחוקות	אף פעם לא	
				אני צופה היתכנות של אירועים ומתכנן אותם מראש.
				אני מתגבר על תסכולים.
				אני דוחה סיפוקים.
				יש לי מטרות ועל פיהן אני פועל ומתנהג בחיים.
				אני יודע להתמודד עם מחשבות מפריעות.
				קל לי לשנות את ההרגלים שלי.
				אני מווסת את עוצמת הרגשות שלי.
				יש לי בחירה חופשית.
				אני בוחר בהתנהגות היעילה לי ביותר.
				אני מתמודד היטב עם מצבי לחץ.
				אני מצליח לעמוד בפיתויים.
				אני מצליח להתגבר על מצבים לא נעימים.

סיפורים על הרב גץ

המבטאים שליטה עצמית וויסות עצמי // מפי נכדיו

האוכל בשואה

בשנות השואה הגרמנים לקחו את סבא למחנה עם אסירים נוספים ובדרך הרעיבו אותם. רק בסוף היום זרקו להם שאריות של אוכל. כשיתר האסירים היהודים התנפלו על האוכל, סבא ישב ולא היה מוכן לגשת לאסוף אוכל. אחד הגרמנים התקרב אליו, הצמיד לו אקדח לראש ושאל אותו למה הוא לא אוכל, וסבא אמר: "אני לא אוכל כמו כלב מהשאריות שלכם". הגרמני הצמיד לו שנית את האקדח לרקה, וסבא אמר "שמע ישראל". כשראה זאת הגרמני החזיר את האקדח לנרתיק ואמר לו: "חבל שאתה לא גרמני".

הגרמני שפיתה

היה לאגרפיר (אחראי על הבלוק) גרמני שניסה להיות נחמד - ובתנאי מחנה עבודה ניסה להציע לסבא שוקולד ולהתחבב עליו. סבא לא היה מוכן לקבל טובות מהגרמני.

הגרלת הבתים

כשהגיעו לכרם בן זמרה, מצאו שם חורבות כפר ערבי נטוש. התושבים אמרו לו: "קח את הבית הגדול של המוכתר, גם ככה יש לך הרבה ילדים". סבא לא היה מוכן בשום אופן לקחת את הבית והציע שתיערך הגרלה. לבסוף סבא ומשפחתו זכו בהגרלה...

הקימה לחצות לאחר חתונה

כשהנכד נוריאל החזיר את הרב גץ מחתונה נשארה רק שעה וחצי לפני חצות. נוריאל ניתק את הטלפון שהיה אמור להעיר אותו כדי שלסבא יהיה יותר זמן לישון, אולם היעדר השעון המעורר לא הפריע לסבא, הוא פשוט קם לבד והלך בזמן לתיקון חצות.

הכותל והעבודה הזרה

קבוצת עובדי עבודה זרה הגיעה לכותל והתחילה להקים מזבח. היה צפי של פינוי אלים. סבא בעדינות הביא אנשים לעמוד בין עובדי העבודה הזרה לכותל, וכך יצרו כביכול "נתק" והובילו בעדינות ובשקט, בלי לחולל מהומות, פינוי של העבודה הזרה מהכותל.

האישה והבכי

יום אחד נכנסה אישה להתייעץ עם סבא וגוללה בפניו את סיפור חייה הקשה. סבא ישב והקשיב לה, עודד וחיזק אותה. כשיצאה האישה פרץ הרב בבכי. אחד התלמידים שאל אותו: "כשהאישה הייתה פה - הארת פנים וחיזקת אותה, וכשהיא יצאה מיד פרצת בבכי?!" ענה לו הרב: "האישה הזאת הייתה זקוקה לחיזוק ואני עשיתי את תפקידי וחיזקתי אותה. אבל ברגע שהיא יצאה, ליבי לא יכול לעמוד לי יותר ובכיתי".

"הפתק שבכיס" - מה באמת חשוב לנו?

לערבי במ"ה להורי ילדי הגנים

מבנה הסדנה

- שלב א - פתיחה במליאה - קריאת פוסט
- שלב ב - דיון במליאה
- שלב ג - הפתק של דפנה מאיר - במליאה
- שלב ד - אישי - הכנת רשימת משימות סיכום

כתיבה

לאה לוי, מרכזת תכנית במ"ה בחמ"ד תשע"ז

קהל היעד

הורי ילדי גנים

מבוא לסדנה

אנו עומדים בפתיחה של שנת לימודים חדשה. כל התחלה טומנת בחובה היכרות חדשות ומפגשים ראשוניים לילדים, לצוות ולהורים.

המפגש הראשון מייצר את הרושם הראשוני - מצד אחד הרושם שאנו מקבלים על הזולת, ומנגד הרושם שאנו מותירים על זולתנו. המפגש עם ההורים הוא אירוע חשוב לקראת שנת הלימודים, ואנו מבקשות להציע אפשרות למפגש ראשוני עם ההורים דרך דמותו של הרב ג'.

מטרת סדנה זו היא לעזור לכולנו להתארגן בצורה מיטבית ומקצועית לקראת אסיפת הורים כללית, עם פתיחת השנה. אסיפה זו היא הזדמנות ליצירת תחילת שותפות וקידום של העשייה החינוכית המשותפת בין הגן לבית.

מטרות הסדנה

1. לאפשר להורי הגן להביע את הציפיות שלהם מהגן ומהגננת.
2. להציע להורים כלי נוסף ל"ארגז הכלים" - אפשרות להתבוננות מחודשת על הילד שלי ועל תפקידי כהורה.

מהלך הסדנה

שלב א קריאת הפוסט של אמילי עמרוסי (נספח 1) שלב ב שאלות לדיון

- מה לדעתכם החשיבות בהכנת רשימה מעין זו?
- איזה ערך יש לכך שהרשימה נמצאת בכיס?
- למה התחברתם ברשימת ההנהגות שקיבל על עצמו הרב ג'?
- מה הייתם רוצים לאמץ מתוך הרשימה?

מהדיון עולה שהפתק הקטן בכיס הוא בבחינת דרך עבודה ואימון למיקוד הנהגות שאנו רוצים לסגל לעצמנו כדי לעבוד ולהתקדם במידותינו בתחומים שונים.

שלב ג הצצה לפתק של דפנה מאיר הי"ד (נספח 2)

"נוגע בחרדת קודש ובגעגוע במה שדפנה השאירה אחריה, ומוצא את הפתק הזה בתיק שלה". (נתן מאיר)

הגננת תקריא או תחלק את הפתק של דפנה מאיר הי"ד.

בעקבות קריאת הפתק דיון במליאה:

1. מה מיוחד בפתק של דפנה?

2. מה מתוך הפתק נגע בך?

שלב ד "פתק ההורות שלי" (נספח 3)

בשלב זה נחלק להורים פתקים אישיים (נספח 3) וננחה אותם:

▶ נסחו לעצמכם את שני הסעיפים הראשונים שהייתם רוצים לשים בכיס או בתיק כדי להיות הורים ומחנכים טובים יותר.

במליאה אפשר לשתף בתהליך הכתיבה, בהתלבטויות, במחשבות, בהחלטות וכד'.

סיכום הפתק בכיס של הגננת

נחלק להורים פתק נוסף (נספח 3) ובו ההנחיה שלהלן:

▶ חשבו על הילד הפרטי שלכם וכתבו על גבי פתק את ה"מפתח" להגיע ללבו של הילד וליצור עימו קשר; את משאלות הלב שלכם; בקשות וציפיות שלכם מהגן, מהגננת ומכלל הצוות החינוכי בגן.

כל הפתקים ייאספו וייכנסו אל "כיס הגננת" (ראה נספחים). הגננת תוכל להכין "פתק אישי" ובו רשימת ההחלטות ליישום בסייעתא דשמיא, אשר עלו מתוך בקשות ומשאלות ההורים.

בכיס זה אפשר להשתמש לאורך השנה כולה, ככיס איסוף של פתקי "מעשים טובים" או ככיס "החוזקות שלנו" (של ילדי הגן).

הפתקים שנכתבו יזמנו אפשרות לשותפות ולקידום העשייה החינוכית המשותפת בין הגן לבית.

פוסט של אמילי עמרוסי

חפשי אנשים, מקומות ודברים

כשהרב מאיר יהודה גץ נפטר, מצאו ילדיו בכיס הפנימי של מעילו פנקס שעליו הכותרת "פנקס המידות". הפנקס היה חדש, הרב הספיק למלא רק את שני העמודים הראשונים שאותם כתב לקראת ראש השנה; בדף הראשון פירט את סדר היום שלו ובדף השני רשימה של דברים שהוא מקבל על עצמו.

אדם בגיל 71 צריך פנקס מידות? לאדם ענק כמו הרב גץ יש מידות לתקן?

כעשרים שנים למותו של הרב גץ, השיעור הוא בשבילנו. לפני הטקסט שהתגלה אחר מותו, כמה מילים על חייו:

נולד וגדל בתוניס, בגיל 18 הוסמך לרבנות וגם הוסמך כעו"ד. בישראל היה לרב הכותל והמקומות הקדושים. היה ציוני מכף רגלו ועד כיפתו, והתעקש לקבל לישיבת המקובלים "בית אל" שעמד בראשה רק תלמידים ששירתו בצה"ל. ראה חשיבות ברכישת מקצוע לצד לימוד תורה. את ילדיו ציווה שלא יינשאו למי שהוריו אהבו מחלוקת. מכיוון שישן שעות ספורות בלילה סדר היום שלו היה בעצם סדר יממה. לאחר ארוחת הערב עם אשתו היה פורש לישון, ומתעורר לאחר כמה שעות לאמירת תיקון חצות במנהרות הכותל.

בכתב יד מסודר כתב הרב בפנקסו את סדר היום אחרי התיקון:

עד 1³⁰ - לימוד תורה, 2⁰⁰ - טבילה במקווה, עד 3⁰⁰ - גמרא, רמב"ם ושו"ע, וכך הוא מפרט עד אחרי תפילת ערבית, יום צפוף ומלא בלימוד תורה.

בצוואתו כתב: "מה יגיד ומה ידבר איש אשר כמוני", "אודה לה' בכל לבב אשר זיכני משחר ילדותי לחיות כיהודי".

בראש הדף השני מתח כותרת: "החלטות ליישום בסייעתא דשמיא"

"להיות בכל עת בבחינת שיוויוני ה' לנגדי תמיד", כתב בהחלטה הראשונה. ואחר כך: "להיות בשמחה תמידית, פנימית וחיצונית", "לא להגיד שום מילה רעה על אף אדם", "לדון תמיד לכף זכות ולא להיפגע", "לכבד את רעייתי במאוד מאוד", "לא להקפיד על הילדים ולבוא לעזרתם תמיד", "לצמצם את האכילה",

"להקפיד על התעמלות יום יום", "להקפיד לעיתים מזומנות על נשימות עמוקות", "לצמצם בשיחות טלפון ולקצבן", "להקפיד על טלית ותפילין בשעות היום עד כמה שאפשר", "להעמיק ולהרחיב את כתבי רשפי אש" [ספר בתורת הקבלה שחיבר], " להיות שרוי תמיד בשמחה של מצווה".

"כשאני קוראת מה תכננת לקבל על עצמך אני משתוממת, והרי אתה עושה זאת יום יום 24 שעות ביממה", אמרה ביתו, לילי הורביץ. "הנה אתה, אבא, מקובל שצעד בפרד"ס, ספר תורה מהלך, אתה כותב פנקס מידות? אז הבנתי שכל אדם צריך שיהיה לו בכיס פנקס מידות, גם יהודי בן 72 יכול לעלות במעלות התורה.

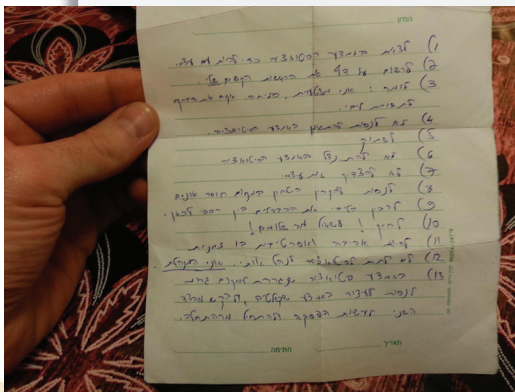
כל אדם צריך לתקן משהו, גם אם הוא במעמד רב ונשגב. אז עכשיו אבא אני מחלקת לנכדים ולנינים פנקס מידות בדיוק כמו שלך, שכולנו נלמד איך להיות יותר טובים בין אדם לחברו ובין אדם למקום".

הפתק בתיק של דפנה מאיר הי"ד

1. לצאת באמצע הסיטואציה כדי להיות עם עצמי
2. לרשום על דף את הרגשות הקשים שלי
3. לומר: אני מצטערת, סליחה. אקח את דבריך לתשומת לבי
4. לא לנסות להתגונן באמצע הסיטואציה
5. לשתוק
6. לא להתנצל באמצע הסיטואציה
7. לא להצדיק את עצמי
8. לנסות ולהקרין ביטחון במקום חוסר אונים
9. להבין בליבי את ההבדלים בין הצפי לכאן
10. לחייך! לשאול מה שלומם!
11. להיות אדיבה ואסרטיבית בו זמנית
12. לא לתת לסיטואציה לנהל אותי. אני המנהלת
13. באמצע סיטואציה שנגררת למקום גרוע, לנסות לעצור באמצע כשקולטים ולבקש מהצד השני לעשות הפסקה ולהתחיל מהתחלה.

ספר המידות

- ▶ להיות בכל עת בבחינת שיוויוני ה' לנגדי תמיד
- ▶ להיות בשמחה תמידית פנימית וחיצונית
- ▶ לא להגיד שום מילה רעה על שום אדם
- ▶ לדון תמיד לכף זכות, ולא להיפגע
- ▶ לכבד את רעייתי במאוד מאוד
- ▶ לא להקפיד על הילדים ולבוא לעזרתם מאוד, גשמית ורוחנית
- ▶ לצמצם את האכילה
- ▶ להקפיד על התעמלות כל יום
- ▶ להקפיד, לעתים מזומנות על נשימות עמוקות
- ▶ לצמצם בשיחות טלפוניות ולקצרן
- ▶ להקפיד על טלית ותפילין בשעות היום עד כמה שאפשר
- ▶ להעמיק ולהרחיב את כתבי "רשפי אש"
- ▶ להיות תמיד שרוי בשמחה של מצוה

